

C/2/ NNSOIM 208
447

పరివర్తన

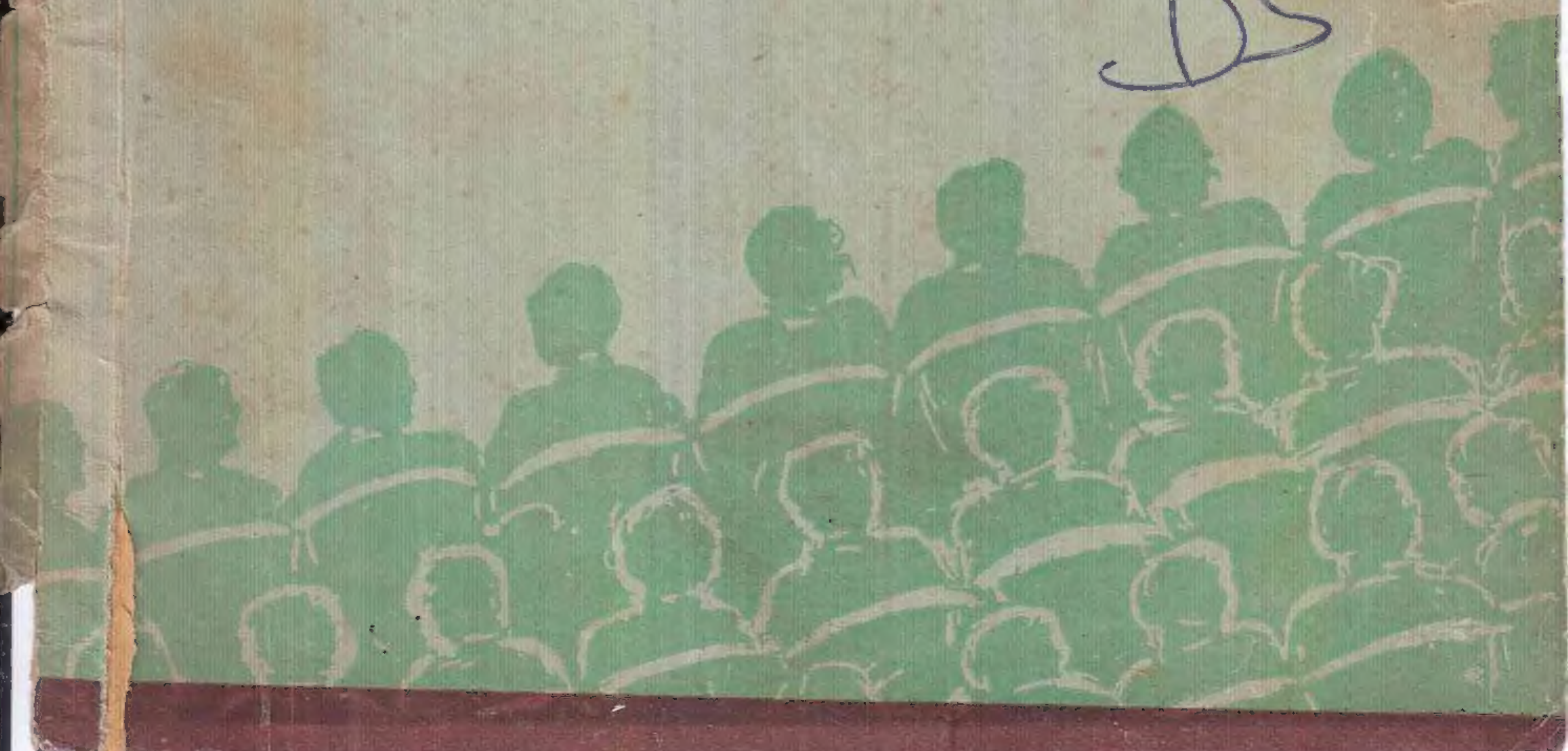
D.S.

92

ఆ త్రే య

DS

Blank page

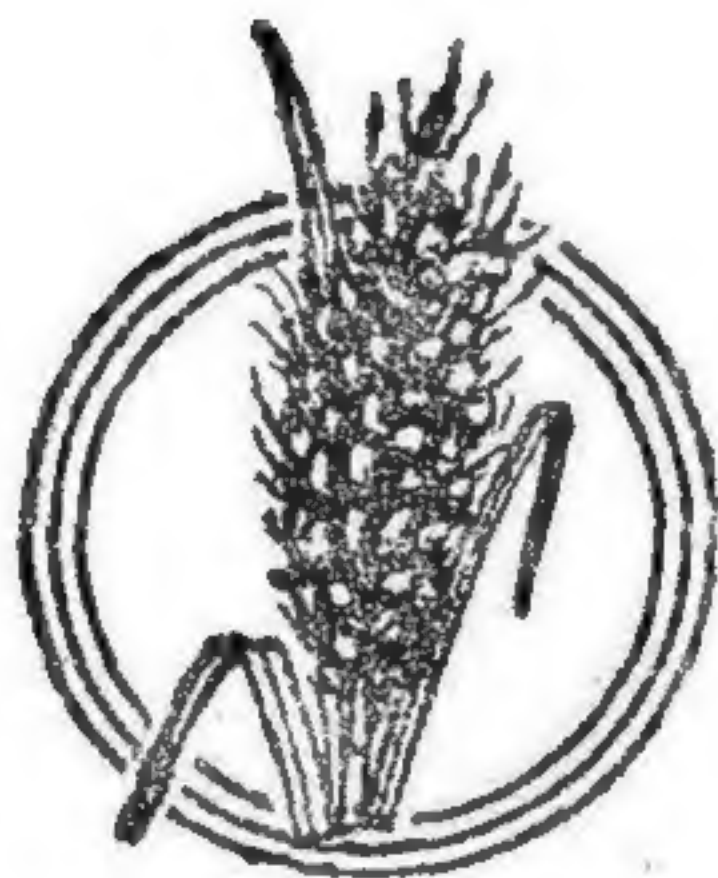
పరివర్తన

ఆ త్రే య

దేశికవిత్తా మండలి
విజయవాడ-2

దేశీ ప్రచురణ
ద్వితీయ ముద్రణ
సెప్టెంబరు - 1954
హక్కులు : కర్తవి.
వెల : రూపాయిన్నర.

దేశీ ప్రెస్,
విజయవాడ-2.

సంపాదకులు :
బొందలపాటి శకుంతలాదేవి
శివరామకృష్ణ

ప రి చ యం

బ్రటిషు బానిసత్వం క్రింద ఆంధ్రదేశ ఆర్థికాభివృద్ధి కుంటుబ్బి పోయింది. చేతిపరిశ్రమలు కృశించిపోయాయి. వాటిస్థానే ఆధునిక యంత్ర పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందలేదు. దీనిఫలితంగా మన తెలుగు ప్రజలు నిరుద్యోగంతో దుర్భర దారిద్ర్యంలో మునిగి తేలుతున్నారు.

యువకులుగా ఎన్నో బంగారు కలలుకన్న మన తెలుగు కవులు, రచయితలు జీవితంలో ప్రవేశించేటప్పటికి కఠోర పరిస్థితులను ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది. పితృతాత్మమైన కొలది ఆస్తి చదువు పూర్తయ్యేప్పటికి చెల్లుబాడి అయి పోయి వుంటుంది. పూర్వంవలె ఏ శృంగారకావ్యమో వ్రాస్తే యీనాములు, అగ్రహారాలు యిచ్చి పోషించే జమీందారీయుగం పోయింది. భావోద్రేకంలో వ్రాసిన రచనలు అచ్చుకావడమే కష్టం. ఒకవేళ తల తాకట్టుపెట్టి అచ్చు వేయించుకోగలిగినా వచ్చే ఆదాయం స్వల్పం. రచయితకు తమవు గడవటమే కష్టమైపోయింది. అనేక బాధలు పడతాడు. తన బ్రతుకే తనకు భారమై పోయింది. పిన్న నాటి ఆశాజ్యోతి ఆరిపోతుంది. సమాజమంటే ఏదో నిరూపించలేని ఏవగింపు. తనకంటే నికృష్టజీవితం అనుభవించుతున్న ప్రజాసామాన్యంలో ప్రవేశించలేడు.

అందుకు తాను పొందిన కృత్రమ సంస్కారం అడ్డువస్తుంది. తాను నేర్చిన విద్యా, విజ్ఞానాలను కష్టజీవులలో చైతన్యం కలుగచేయడానికి వినియోగించడు. తనలో తానే మ్రుంచుకపోతాడు. ఇలాంటి రచయితలు, కవులు, మేధావులు మన తెలుగునాట ఎందరో వున్నారు. అట్టివారికి ఈ 'పరివర్తన' నాటకం ఒక ఆదర్శం చూపుతోంది; ఒక సందేశం ఇస్తోంది.

పెట్టుబడిదారు పంచకుచేరి, పోషింపబడుతూ, యజమానికి స్టేటు మొంట్లు, ఉపన్యాసాలు వ్రాసి ఇవ్వడానికి తన మేధశక్తిని వెచ్చించుతున్న కవిని ఈ నాటకం చక్కగా చిత్రించుతుంది. ఆ సిలుకు సంకెళ్లు త్రేంచుకుని, దెమటోడ్చి కష్టించే ప్రజలమధ్యకు పోతేగాని కవికి మోక్షంలేదని ఈ నాటకం నిరూపించుతుంది.

‘పరివర్తన’ నాటకం నాలుగవ ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల మహాసభ ఉద్యోగం మద్రాసులో ప్రదర్శించబడింది. పిన్నలు, పెద్దలు అందరి మన్ననలను పొందింది. అందుకు రచయితకు నా అభివందనాలు.

రచయిత ‘ఆచార్య ఆత్రేయ’గారు నటకులు. వెంకటగిరి ఎమెయ్యార్ ఆర్టిస్ట్స్ అసోసియేషన్లో వుండి, ‘ఎమరీత’ నాటకాన్ని జయప్రదంగా నిర్వహించి 13 వ ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు జరిపిన పోటీ ప్రదర్శనలలో ప్రథమ బహుమతిని సంపాదించారు. ప్రస్తుతం నాటక కళాపరిషత్తుకు సహాయ కార్యదర్శిగా పనిచేస్తున్నారు.

ఆత్రేయగారు మరికొన్ని నాటకాలు రచించారు. ఆంధ్ర ప్రజలు యీ నాటకాన్ని ఆదరించుతారని ఆశించుతాను. ఆంధ్ర ప్రజాజీవితాన్ని చిత్రించుతూ, ఆత్రేయగారు మరిన్ని నాటకాలు రచించాలని కోరుతాను. అట్టి నాటకాలకు ప్రాతిపదిక అయి ఆంధ్ర నాట్యరంగానికే ‘పరివర్తన’ వన్నె తెస్తుందని ఆశించుతాను.

—చంద్రం.

MM-01-08

★ ఆంకితం ★
మన
బల్లారి
రాఘవనికి

5

నా మాట

ఈ నాటకం నా తొలిరచన కాకపోయినా వెలుగులోకి వచ్చిందిమాత్రం ఇదే. ఇందులో లోపాలు ఉండవచ్చు. ఆంధ్ర ప్రజానీకం నా యీ కాన్కను సహృదయంతో స్వీకరిస్తుందని ఆశిస్తున్నా.

ప్రజానాట్యమండలి పరిచయాన్ని నాకు కలుగజేసి యీ నాటకం ప్రదర్శింపబడటానికి మూలకారణమైన మితృడు కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్యకు నా కృతజ్ఞత. నా నాటకం జయప్రదం కావటానికి, పుస్తక రూపంగా వెలువడటానికి, అన్నివిధాల నాకు తోడ్పడిన మిత్రులు డాక్టరు జి. రాజారావుగారికి నా కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

—ఆ త్రే య.

నాటకంలో వచ్చే వారు :

బాబు	:	మిల్లు యజమాని	...	40
రఘు	:	కవి	...	30
దాసు	:	బాబు గుమాస్తా	...	60
చౌదరి	:	కార్మిక నాయకుడు	...	30
కొండయ్య	:	ఆయిల్ మన్	...	30
వీరయ్య	:	ఒక కార్మికుడు	...	50
రంగడు	:	వీరయ్య కొడుకు	...	12
శోభ	:	బాబు చెల్లెలు	...	20

కాలం : ఈనాడు

స్థలాలు : రెండు

ఒకటి బాబుయింట్లో కవిగది, రెండు వీరయ్య గుడిసె.

1, 2, 4 దృశ్యాలు కవిగదిలో జరుగుతవి.

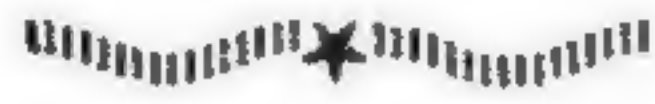
3 వ దృశ్యం వీరయ్య గుడిసెలో జరుగుతుంది.

లొలిసారి ఈ నాటకం మద్రాసులో

కయ రచయితల చతుర్థ మహాసభ సందర్భమున

జూలై నాట్యమండలి (రాష్ట్రదళం) వారిచే
హాల్లో 19—1—47 న ప్రదర్శించబడినది.

నాటి నటవర్గం

బాబు	:	శ్రీ డా॥ జి. రాజారావు
కవి	:	శ్రీ ఆత్రేయ
వీరయ్య	:	శ్రీ నాజర్
కొండయ్య	:	శ్రీ కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్య
చౌదరి	:	శ్రీ మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి
దాసు	:	శ్రీ మాచినేని వెంకటేశ్వరరావు
రంగడు	:	మాస్టర్ వల్లం హనుమంతరావు
శోభ	:	శ్రీమతి కొమరాజు పద్మావతి

సంగీతం :

శ్రీ సి. మోహన్ దాసు.

ఆర్కెస్ట్రా :

వెంకటగిరి ఎమెయ్యార్ ఆర్కిస్ట్స్ అసోసియేషన్.

Page Missing

Page Missing

సీమలో కలలు గంటూ కవిగారి కలలోకి దిగుతూ;
ఆ అమృతధానకు నీ వెధవపాట (వెధవపాట అన్న
దుగు రంగడికి కోపం వచ్చిందికాని శోభమాటల
వేగంలో కొట్టుకపోతున్నాడు) అడ్డుతగిలి ఆపివేసింది.
ఆంధ్ర సాహితీసతీకొక అమూల్య అమోఘ, అద్వితీయ
అవృత, అసహ్య—

కవి : శోభా !

శోభ : క్షమించండి

కవి : క్షమించాం లేండి.

శోభ : కవిగారికి కోపం వచ్చింది. రంగా ! రా వెళ్దాం. (వెళ్తు
తున్నారు.)

కవి : ఇదిగో—

శోభ : (తానూ తిరిగి చూచింది)

కవి : తమర్నికాదు. తమకు దయచేయొచ్చు.

శోభ : (చద్రున వెళ్ళింది.)

కవి : రంగా ! ఇలారా ! శోభ పాడమన్నదా నిన్నీ పాట?

రంగ : అవునండి ! పాడమని ఎదవపాటనటం ఆమె కేమీ
బాగోలేదండి. ఇదివరకెప్పుడూ ఇలా అనలేదు. అసలింక
పాడమంటే పాడతానేం ? మా చౌదరి బాబంటాయనే
ఈ పాటంటే చెవికోసుకుంటారు. ఈమె కెదవ పాట
యింది కానీ !

కవి : చౌదరి బాబెవరు ? ఈ పాట వ్రాసిందాయనేనా ?

రంగ : చౌదరిబాబు నెరగరాండీ ? మా సంఘం పెద్దండి. ఈ
పాట రాసింది ఆయన కాదండీ !

శోభ : (మరల వచ్చింది ఏదో పుస్తకంకోసం అన్నట్లు)

రంగ : ఎవరో పెజా కవంట. మాగొప్పగా సెప్టారండి ఆయన్ను
గూర్చి. మంచిమంచి పాటలన్నీ ఆయన రాసినయేనండి.

శోభ : ఆఁ. కవులకేం తక్కువ ఈ కాలంలో. ఏమీ పనితోచని
వాళ్ళందరూ కవులై కూర్చుంటున్నారు. భాష,
చందస్సు, వ్యాకరణం, అలంకారాలు ఏవీ ఎరగని
వాళ్ళందరూ ప్రజాకవులని బయల్దేరుతున్నారు, వాళ్ళు
వ్రాస్తే ప్రతిచెత్తా ప్రజాసాహిత్యం చువుతూంది. అందాకా
వస్తే నేనూ కవినే; అసలు కవిత్వం అంటే ఏమిటో
చెప్తా-విను—

కమ్మని నిద్దుర కల తెరచాటున
నవ్విపోతివే నా రాణీ !
చూచి పోతివే ప్రియురాలా !
పున్నమి వెన్నెల నీ నవ్వెత్తే
కలువకన్నె నా హృదయం కొదా !
నవ్వి పోతివే నా హృదయానికి
చిమ్మచీకటులు కమ్మికొన్నవే !
పాటపాడి నా బ్రతుకు తోటలో
తేనెల సోనలు త్రిప్పురాదటే !
నేనే నీవే నీవే నేనే
లోకమంతా ప్రేమభామమే !

బాబూనుగాని రంగడు పాడిన పాటను గురించి
మీ అభిప్రాయం మేమిటండీ ?

కవి : చాలా బాగుంది.

శోభ : అదిగో కవుల్లో కనుపించే మరో దుష్టుణం ! ముఖప్రీతి
కంటున్నారు.

కవి : అఁ. తమ ముఖప్రీతికే అంటున్నా !

శోభ : అయితే బాగుండటారు.

కవి : బాగుందనే అన్నాను.

శోభ : ఆ పాటలో భావాన్ని అంగీకరిస్తారా ?

కవి : ఏమిటీ క్రాసులు ?

శోభ : క్రాసులనుకుంటే నా కెందుకొచ్చిన గొడవ, నమస్తే !
(వెళ్ళింది.)

కవి రంగ !

రంగ : బాబుగారుంటే ఇట్లా మాట్లాడరండి. అన్నగారింటో
లేకుంటే నన్ను కూడా పొద్ద సమానం పాడవని
చంపేస్తారు.

కవి : రంగ ! మీ సంఘమేమిట్రా ?

రంగ : కూలోళ్ళ సంఘమండీ. చౌదరయ్యగారాసంఘానికి పెద్ద.
ఆయన మాకు మంచి సెబ్బరా చెప్తుంటారండీ. అయితే
బాబూ ! తమరూ కవులే గద ?

కవి : ఏ ? ఎందుకూ ?

రంగ : తమరీలాంటి ..

కవి : ఎవరు చెప్పారు ? శోభ చెప్పిందా ?

రంగ : అవునండీ. తేమంటే నాకెలా తెలుస్తుందండీ ?

కవి : ఏమని చెప్పింది ?

రంగ : మీ పాటలన్నీ ఏంటో మాబోటోళ్ళకి తెలవ్వనీ, ఏమీ బాగుండవనీ, ఆడోళ్ళ అంచాలనుగూర్చే ఏంటో... రాస్తారనీ...

కవి : ఎప్పుడన్నది ?

రంగ : నేను పాడినప్పుడల్లా అంటూంటారండీ.

కవి : ఊం. ఇంకా !

రంగ : బాబూ ! అడక్కండీ, కోప్పడతారు.

కవి : అడగనులే. ఇంకా ఏమన్నది చెప్పు ?

రంగ : మీకిలాంటి పాటలంటే తలనెప్పని.

కవి : ఊం. ఇంకా ?

['రంగా' అని లోపలినుంచి శోభ కేక]

రంగ : అమ్మగారు పిలుస్తున్నారండీ. ఎల్లొత్తా బాబూ! అమ్మ గారి నడక్కండీ... మళ్ళా... (వెళ్తాడు)

[దాసు వచ్చాడు.]

దాసు : ఏం బాబూ ! ఉత్తరా లేవన్నా వున్నాయా ?

కవి : లేవు దానూ!... బాబుగారున్నారా ?

దాసు : లేరు. ఎక్కడికో వెళ్లారు.

కవి : ఎక్కడి కెళ్ళారు ?

దాసు: ఆ ఎక్కడికెళ్తారు? ఏవో మీటింగులనీ,
సాలని ప్రొద్దు సమానం తిరుగుతుంటారు. ఒక్క
తీరిక వుంటేనా? ఆ మొన్న నువ్వు వ్రాసిచ్చిన డా
న్యాసం చాలా బాగుందని అందరూ అంటున్నార
బాబుగారు కూడా తడుముకోకుండా మహా మజా
చదివేశారు. అది మరీ అందం తెచ్చింది నీ వ్రాతకు.

కవి : నేను వ్రాసిందని అందరికీ తెలుసా?

దాసు: విశేషానికిలా తెలుస్తుందిలే, చూసేవారికి తెలుస్తుంది
కాని, అసలు బాబు తెలిసేటట్లు చదువుతాడా?
నిజంగా బాబు చాలా తెలివైనవాడు. చిన్నతనం
నుంచి శోభమ్మ అచ్చం తెల్లపోలిక, పట్టి అమాయకు
రాలు. నేను నీళ్ళందరినీ ఎత్తుకు తిరిగేవాణ్ణి. సన్న
ఒక్కక్షణం వదిలి వుండేవారుకారు. ఇప్పుడుకదా బాబు
పుష్పన్యాసాలు, సభలు, పదవులా, పెద్దవాడైనాడు.
యజమాని గనక 'మీరు' అనాలిసాస్తూంది. అది సరే
గాని నాయనా, నువ్వెంతవరకు చదువుకున్నావు?

కవి : బి. ఏ. అఘోరించాను.

దాసు: ఎందుకు నాయనా అంతకష్టంగా అంటున్నావు?

కవి : ఏమీలేదు దాసూ!

దాసు: ఏమో! నీ తత్వమే ఏమిటో విచిత్రంగా వుంది.

కవి : విచిత్రంగా వుందా?

దాసు: కాదూమరి? బి. ఏ. చదివావు. కవిత్వం చెప్తావు.
కుర్రాడివి. నీ పుష్పన్యాసాలను వింటూంటే అందరూ
ఆశ్చర్యపోతున్నారు. బాబుగారి కెక్కడలేని పేరొ

...ంది. ఇంత తెలివిగలవాడివి....నువ్వెందుకింత
...గా మాట్లాడుతున్నావో...నీ హృదయంలో
ఏదో బాధవుంది, చెప్పకోలేకున్నావు. చూడునాయనా
దాసు దాపరికం అంటే ఏమిటో ఎరగడు. అందుచేత
అనుకున్నది అనుకున్నట్లు అడిగేస్తాడు; మరేమను
కోకేం ?

కవి : దాసూ ! పాతిపెట్టిన దయ్యాన్ని మరల పైకిలాగు
తున్నావు.

దాసు : నీకంత కష్టం కలిగించేటట్లయితే నేనేం పలకను.
నువ్వంటే ప్రన్న అభిమానంకొద్దీ ఈ మాత్రమన్నా
పలికాను కానీ...

కవి : అదికాదు దాసూ! మీరు పుణ్యాత్ములు !

దాసు : పుణ్యాలు, పాపాలు మనకెందుకు నాయనా పేదోళ్ళకి?

కవి : నిజం దాసూ! మీరు పుణ్యాత్ములు కనుకనే బ్రతుకు
తున్నారు. మీరు బ్రతకటమేకాదు, మిమ్మల్ని ఆశ్ర
యించుకున్నవారిని బ్రతికిస్తున్నారు. కాని కవులలా
కాదు. కవులు దౌర్భాగ్య దామోదరులు, కవులు
బ్రతకటానికి వీలేదు.

దాసు. కవులు కవులు అని పూర్వే అనటం దేనికి ? అయితే
నాయనా ఎందరో మనుష్యులు బ్రతుకుతున్నారే,
కవులు మనుష్యులుకారా ?

కవి : నీకు తెలీదు దాసూ ! నిజంగా కవులు బ్రతకటంలేదు,
కవులు బ్రతకటానికి పుట్టలేదు.

దాసు: ఎవ్వడూ బ్రతకటానికి కాదు పుట్టింది. ప్రతిబిఁ
చావటానికే.

కవి : అదికాదు. అందరిలోకి నేనున్నానే, నేను...పరవ
దౌర్భాగ్యుణ్ణి. అందుకే ప్రపంచం నన్ను చితకగొట్టే
సింది. నన్నొకడినేకాదు, నన్నాశ్రయించుకున్న అమా
యక జీవుల్ని తన రాతిచక్రాలకింద నలిపేసింది.
వాళ్ళెందుకు నన్నాశ్రయించాలి? ఇంతకూ అది వాళ్ళ
తప్పుకాదు. శిక్షననుభవించటానికి! నాదే తప్పు!
అందుకు శిక్ష వాళ్ళుకూడా అనుభవించారు. కాకుంటే
కవికి భార్యెందుకు? బిడ్డలెందుకు?

దాసు: నెమ్మదిచేసుకొని అసలు కథేంటో చెప్పు ఆవేశపడకు !

కవి : దాసూ! నే నెన్నాళ్ళనుంచి ఇక్కడుంటున్నానో నీకు
తెలుసుగా?

దాసు: దాదాపు రెండేళ్ళయింది.

కవి : అంతకు క్రితంగాథ యిది. పేదకుటుంబం నాది. ఉన్నది
కాస్తా అమ్మి నాకు బి. ఏ. వరకు చదువు చెప్పించారు.
వంశాన్నుద్ధరిస్తానని ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నారు తలి
తండ్రులు. చదువుపూర్తయింది. ఆ స్తీహరించిపోయింది.
అప్పటికే నాకు కవిత్వంలో ప్రవేశం వుంది. ఉద్యోగ
ప్రయత్నంలో కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచినవి. దాసూ!
కవితత్వం నువ్వెరగవు! కవి వింతమనిషి. కవి గుమాస్తా
కాలేడు. కవి చేయతగ్గ ఉద్యోగాలు చాలా తక్కువ
వున్నాయి యీ సంఘంలో. అందుచేత ఏ వుద్యోగాన్నీ
అంటిపెట్టుకొని వుండలేకపోయాను. అది నా తప్పే

కావచ్చు. కానీ యీ ప్రపంచం నన్ను మోసంచేసింది. కవిగా పెద్ద భవిష్యత్తు కలదని కలలు రేపింది. కవిగా బ్రతగలసనే స్వప్నంలో నన్ను కూలదోసింది.

దాసు: ఇదిగో నా మాటవిను. శ్రీనాథుడంతటివాడు “కవితన్ చెప్పిన పాడనేర్చిన వృథా కష్టంబె” అని నా పోయాడు. కవిత్వం సరదాగా వుండొచ్చు గానీ, దానివల్లనే బ్రతకాలనుకోటం పొర బాటుకాదూ! అవన్నీ పోయాయి నాయనా, అది ఏ కృష్ణదేవరాయల యుగమో ?

కవి : నిజం దానూ ! కవిత్వం కని పునిండని గాలికూడై న కీర్తిని గడించటానికి మాత్రమే ఉపయోగపడింది. ఆ కీర్తిని జీర్ణించుకోలేక నా సంసారమంతా మారణ హోమమైంది. భార్య పోయింది, బిడ్డలు ఒకరివెంబడి ఒకరు పోయారు. ఆకలికి, రోగాలకు ఆహుతి అయ్యారు. ఇంకేముంది దానూ, నాకీ ప్రపంచంతో పని? నా కవిత్వాన్ని అభినందించి, ఆనందించి తెగ పొగడిన యీ ప్రపంచం నా భార్య బిడ్డలకు యిన్ని గంజినీళ్లు పోయ లేకపోయిందే? మమ్మల్ని బ్రతకనిచ్చిందా? నా పెళ్ళాం మా సరక్షణ కంట గుడ్డపేలిక ఇవ్వలేక పోయిందే? నాకేంపని దానూ ఈ ప్రపంచంతో? ఈ ప్రపంచంలో ఎలా బ్రతకటం దానూ ?

దాసు: (నవ్వుతున్నాడు)

కవి : ఏమిటి దానూ ! అలా నవ్వుతున్నావు ?

దాసు: బ్రతకటం అనేది ప్రపంచంలో కాకపోతే ఇంకెక్కడ వుంటుందా అని. ఇంకేం ! సర్వసంగ పరిత్యాగిని. ఈ

గది, యీ సోఫాలు, కాఫీలు, అన్నిటినిమించి
సిగరెట్లు బూడిచేయటం ఎందుకూ? మానేయ్!

కవి : దానూ! పరిహాసనూడుతున్నావ్?

దాను: పరిహాసం కాదు! కవులందరూ యిలా కబురుపోగు
లుగా తయారవుతారేం? ఇదిగో యీ నొసట ముడ
తలు చూడు! ఈ ముసలి దేహాంగూడు. ఈ దేహం
ఎన్ని కష్టాలు పడింది? ఈ హృదయం ఎన్ని గాయాలు
తీన్నది? ఈ కళ్ళు ఎన్ని రోజులు ఏకధారగా కన్నీరు
కార్చినవి? కాని, నీలా పిరికిమండు తినలేదే నేను?
నీలా ప్రపంచంనుండి పారిపోలేదే నేను? ప్రపంచమీద
అలిగి ఏం సాధిస్తావు? ఎవరిమీద నీ అలక? అలిగి నీ
స్వశక్తిని, స్వతంత్రతనూ చంపుకొంటావా? చీకటి
కొట్టులో కూర్చొని కళ్ళు మూసుకొని కాలం గడిపే
యాలనుకొంటావా? సోమరిపోతులా బ్రతికిపోవాలను
కుంటావా? ప్రపంచం నిన్ను పోషించాలి? కవిగా
బ్రతకలేకపోతే కూలీగా బ్రతుకు. అంతేకాని, యిలా
ఒకరి పంచలో తలదాచుకొని...

కవి : దానూ!

దాను: మంచి చెబితే అందరికీ కోపం వస్తుంది. ఆలోచించేవాళ్ళే
అరుదు. సరే! నా కెందుకొచ్చిన గొడవ గుమాస్తా
ముండాకొడుక్కో! వెళ్ళొస్తా. (వెళ్ళాడు)

[బాబు వచ్చాడు.]

కవి : నమస్తే!

బాబు: నమస్తే!

∴ చస్తున్నాం! ఈ సమాజాలతో, సభలతో వేగలేక. అబ్బబ్బ! ఊర్లో మెహర్బానీ కేడవటమేకాని లేకుంటే ఎందుకొచ్చిన అవస్థ యిది? కొంచెం వుదార స్వభావం చూపించేసరికి ప్రతివాడూ పీక్కుతింటానికి మనపై బడతాడుకదా? ఎన్నిటికని అధ్యక్షులుగా వుంటాం. ఎన్నిటికని విరాళాలిస్తాం... ఇదిగో ఇదేమిటో చూడు. ఎవరో ఆంధ్ర సారస్వతాభివర్ధనీ సమాజమో ఏమిటో గొడవ. పేర్ల కేం తెగబారెడు; చేసేపని ఏమీలేకున్నా... అన్నట్లు మరచా. మొన్న సనాతన ధర్మోద్ధారక సమాజంవారు నన్ను అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నందుకు అంగీకారం తెలపాల్సిందని వ్రాశారే, వాళ్ళకు ఉత్తరం వ్రాశామా?

కవి : వ్రాశామండి. (దాసు అకౌంటు పుస్తకాలు తెచ్చి పెట్టి వెళ్ళాడు)

బాబు: మనతో ముందుగా చెప్పనూ చెప్పరు—తీరా అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నామని మాత్రం వ్రాస్తారు. చూస్తే యీ సమాజాలు చేసే పనేమీ వుండదు సరిగదా విరాళాలు పీక్కుతినటానికని వనల్ని ఆశ్రయిస్తారు గద్దలగుంపుల్లా, ఈ అధ్యక్షపదవి లంచంగొట్టి! ఊర్. ఇదిగో రఘూ వీశ్వర్కూడా ఓ వుత్తరం రాసిపెడుదూ నీకు పుణ్యముంటుంది. ఎక్కడని తీరిక చేసుకోను వీటి కంతా...

కవి : ఏమని వ్రాయమన్నారు?

బాబు: వాళ్ళేమని వ్రాశారు?

కవి : శ్రీ రావుబహదూర్ బాబురావు నాయుడుగారికి
(చదువుతాడు)

బాబు: ఆఁ. ఆఁ. ఆ గొడవంతా నా కక్కలేదు. కుప్తంగా
విరాళమా? అధ్యక్షపదవా?

కవి :విరాళమండీ!

బాబు: విరాళం! ఎక్కడపోసి పెట్టుందని? అసలు ఈ సంఘం
అఘోరించే దేమిటి? విరాళమట విరాళం! ఈ విరా
ళాలతో మనం దివాళా తీసేట్లున్నాం. పాడుసంఘాలు!
పాడువిరాళాలు!

కవి : ఏం వ్రాయమన్నారు?

బాబు: ఊఁ మీ సంఘం ఎప్పుడు స్థాపించాడు! ఎందుకు?
ఇంతవరకు ఏం చేశారు? వ్రాస్తే మాకు సంతృప్తికరంగా
వుంటే పంపుతామని వ్రాయి.

కవి : అదికాదండీ! తమరు క్రిందటిసారి అధ్యక్షత వహించి
నప్పుడు 1000 రూపాయలు వాగ్దానం చేశారటండీ!

బాబు: ఆఁ. వెయ్యిరూపాయలు వాగ్దానం చేశానూ? (డైరీ
తీసిచూసి) ఆఁ అవును. జాన్యవరిగో, ఇప్పుడు డిసెంబరు
కదూ? ఇంతలో ఏం మునిగిపోయింది? మేనర్న తెలి
యసి బ్రూట్సు! వాగ్దానంచేస్తే తప్పుతామా? ఊఁ
మీరొచ్చి తీసుకెళ్ళాల్సిందని వ్రాయి. అబ్బబ్బ!
ఈలాంటి పనులేవో నువ్వు చేసిపెడుతున్నావు గనుక
సరిపోతోంది కానీ, లేకుంటే యీ సమాజాలతో సభ
లతో వాకీపాటికి మతిపోయి వుండేది.

కవి : అవునండి. నాకు జ్ఞాపకముందండి. ఈ సమావేశానికి అధ్యక్షోపన్యాసంకూడా వ్రాసిచ్చాను, ఆంధ్రసాహిత్యం మీద !

బాబు: ఆఁ. ఆఁ. అవునే—

[దాసు వచ్చాడు కొన్ని కొత్తపుస్తకాలతో]

బాబు: ఏమిటది ?

దాసు: పుస్తకాలండీ !

బాబు: ఎవరికి ?

దాసు: మనకేనండి.

బాబు: ఎక్కడివి ?

దాసు: పోస్టులో వచ్చాయండి.

బాబు: ఏం పుస్తకాలవి ?

దాసు: నేను చదవలేదండీ !

కవి : నేను ఆర్డరిచ్చానులేండి కొన్ని పుస్తకాలకి. అవై వుంటాయి.

దాసు: ఆఁ అవునండి.

బాబు: ఓ ! ఆలాగా ! ఈ ఇంటిలో ఎవరో ఒకరుండితీరుతారు యిలా పుస్తకాలు కొని పడేయడానికి. మా తండ్రి గారికి పుస్తకాలంటే ఎంతో సరదా ! ఆ పెద్ద లైబ్రరీ మా యింట్లో చూచావుగా—అదంతా మా తండ్రిగారు కొన్నదే ! ఆయన బ్రతికి వున్నంతకాలం ఆ పుస్తకాలన్నీ చదవండిరా అని ఒకటే గోల ! మా శోభ

మాత్రం అన్నీ చదివేసింది. మన కెక్కడుంది తీరిక ?
ఎంతయింది

దాసు: పాతికరూపాయలండ్రి !

బాబు: సరే. (రంగడు బ్రాంది సీసాలు తెచ్చి పెట్టి వెళ్ళాడు)

దాసు: (వెళ్ళాడు)

బాబు: కవిగారూ ! కొత్తపుస్తక మేమన్నా వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : ఆలోచిస్తున్నా కొత్తది మొదలెట్టాలని.

బాబు: ఏం వ్రాసి ఏం ప్రయోజనం ? అలా మూలపడేసివుంచ
టానికెందుకూ వ్రాయటం ; నీ తత్వమేమిటో నాకేం
బోధపడటంలేదు. ఇన్నాళ్ళూ చూచాను నువ్వుగా
ఏమన్నా చెప్తావేమోనని. ఉపయోగం లేకపోయింది.
చూడు ! అసలు అచ్చుపడి ప్రపంచంలో ప్రచారమై
నలుగురూ చదువుకుందుకు కాకుంటే మరెందుకూ
వ్రాయటం... ఏమంటావ్ ! ఇప్పటికేవో రెండు పుస్త
కాలు పూర్తయినవన్నావు. అవి రెండూ యిలా ఇవ్వు.
నువ్వు అడగకపోయినా నేనే అచ్చుకు పంపుతా.

కవి : అచ్చువేయిస్తారా ? నా పుస్తకాలా ?

బాబు: అవును. ఏం ? అచ్చువేయించుకునే వారంతా మహా
నీకన్నా దిగొచ్చారేం ? అసలు యీ కాలంలో ప్రెస్
లెక్కువైనకొద్దీ ప్రతి చెత్తపుస్తకమూ అచ్చుకావట
మేగా ? ఇంకో రహస్యం చెబుతాను విను. ఎప్పటి
కప్పుడు వ్రాసింది అచ్చయిపోవటం చాలామంచిది. ఎందు
చేతంటే ఇంకా కొన్నాళ్ళకి ఏ కవికో ఇదే విషయం కలి

గింధనుకో. వ్రాసి ప్రింట్ చేస్తాడనుకో, అప్పుడు మనదే మవుతుంది? తీరా కాపీ అనేస్తారా! కవిగా వుండి నీకీ మాత్రం వ్యాపార రహస్యం తెలీలేదంటే చాలా శోచనీయమే! అచ్చయితే చాలురా భగవంతుడా అని అలమటిస్తున్న కవులెందరు లేరంటావు? అవి రెండూ నవలలేనా?

కవి : కాదు ఒకటి పద్యకావ్యం! ఇంకోటి పాటల సంపుటి.

బాబు: పాటల సంపుటి! ఆఁ. అవును ప్రణయజ్వాల అనికదూ? చాలా బాగున్నాయి సుమా! ఒకటి రెండు శోభ పాడుతూంటే విన్నా. అలాంటివి బూజుపట్టి పోవడం నాకేమీ ఇష్టంలేదు. ఏం? ప్రెస్సుకు పంపమన్నావా?

కవి : ఊమించండి. నా పేరు వెల్లడికావటం నాకిష్టంలేదు. నాలో ఆరిపోయిన ఆశలను మరల ఎందుకు రేపుతారు? ఇప్పుడిప్పుడే మానుకొస్తున్న మనసులోని గాయాలను మరలా కెలక్కండి. నాకేమీ అక్కర్లేదు. ఇలా బ్రతికి పోతే చాలు!

బాబు: ఊఁ. నిన్ను మొట్ట మొదటి రోజు నేను కలుసుకున్నప్పుడేలాగున్నావో ఇంకా అలాగే వున్నావు! ఏమో నీ యిష్టం ఇదిగో రఘూ నీవు తెలివిగలవాడవనీ, అభివృద్ధిలోకి రావాల్సినవాడవనీ నిన్ను చూచినరోజే అనుకున్నా. అనుకునే నిన్ను చేనదీశా. జరిగిపోయిన దాన్నంతా మరిచిపోవ్వేందుకు మంచి వాతావరణం వుండాలని నిన్ను మాయొంట్లోనే వుంచుకున్నా కాని

అదేమిటో, నీలో ఇంకా ఆ నిరాశ పోలేదు. ఈ ఇంట్లో కూడా నీకేదన్నా కష్టంగా వుందా ! చెప్పు !

కవి : ఊమించండి అలాంటిదేమీలేదు. మీ అభిమానానికి నేను ఆ జన్మాంతం కృతజ్ఞుడిని.

బాబు: ఆఁ అదంతా ఎందుకులే ! మా యిల్లు తరతరాలుగా యిలాగే సంస్థానంలా జరిగిపోతుంది. కవి పోషణ, కవి తాగోష్టి అంటే మా నాన్నగారి కెంతో సరదా ! నాకు బాగా జాపకముంది మా నాన్నగారి వెంట ఎప్పుడూ ఒక పండితుడుండేవాడు, ఆయన ఒక పట్టు పొడుం పీల్చి మా నాన్నను పొగుడుతూ గడగడ వంద పద్యాలు చెప్పేసేవాడు.

కవి : చాలా గొప్పవాడే !

బాబు: ఆఁ అవి పాతకాలాలే ! ఇప్పుడూ అలాంటి కవులున్నారు. కాని రకం కొంచెం మారిందంటే ! అయితే అచ్చక్కర్లేదంటావ్ ?

కవి : ఊమించండి మీ మాట కాదంటున్నాన నుకోకండి !

బాబు: పోనీలే నీ కిష్టంలేకుంటే అక్కర్లేదు. ఆ పుస్తకాలిలా యివ్వు ! చదివైనా యిస్తా.

కవి : శోభదగ్గరున్నాయి, తెప్పించనా ?

బాబు: అక్కర్లేదులే నేను తీసుకుంటా.

దాసు: (వచ్చాడు) బాబూ ! తమకోసం...

బాబు: ఎవరు ?

దాసు: ప్రెస్ అతనండి లోనికి రమ్మంటారా ?

బాబు: చూచావా? (కాత్) ప్రెస్ అతన్ని కూడా రమ్మ
న్నాను. నువ్వక్కరలేదంటున్నావు; నేనేం చేయను?
దానూ! కవిగారెంత చెప్పినా వినడంలేదు. అక్కరేదు
వెళ్ళమను.

దాను: పుస్తకాలు పూర్తయినాయటండి. మీరొకసారి చూచి
బిల్లుచేస్తారేమోనని.

కవి : ఏం పుస్తకాలండీ?

బాబు: ఆ. ఏదో మున్సిపల్ రసీదు పుస్తకాలు. వెధవ! తెలివి
మాలినవాడు. ఆ బిల్లు ఆఫీసులో ఇవ్వమను ఇక్క-
డెందుకు?

దాను: అవికావండి ఏవో!

బాబు: దానూ! మహా తెలిసినట్లు మాట్లాడకు. వాడుసరే
నీకూ ముసలితనంలో మతిపోయిందేం?

దాను: ఈ కాలంలో కయసువాళ్ళకే పోతూందండి.

బాబు: (ఉరిమి చూచాడు)

దాను: (వెళ్ళాడు)

బాబు: O! 4 O' Clock!

[కొండయ్య రొప్పుకుంటూ పరుగెత్తుకొచ్చాడు]

కొండ: బాబూ, బాబూ! పెమాదం! పెమాదం! పెమాదం
జరిగింది!

బాబు: (అదుర్దాగా) ఏం జరిగింది?

కొండ: ఈరడి శెయ్యి మెసిన్లో సిక్కుని యిరిగిపోయినాండి.
రకతం ఎల్లవలై పారిపోతుండాది. సుహ తప్పిపోయి
పడుండాదు బాబయ్యా!

బాబు: (తాపీగా కూర్చొని పొగ వదుల్తూ) తప్పెవరిది ?

కవి : (బాబు ప్రశ్న కవిని కలవరపరిచింది)

కొండ: తప్పెవరిదై తే ఏంబాబయ్యా! ఆడి శెయ్యి ఇరిగి
పోయింది. ఆడి పెల్లాం బిడ్డలు గోడు గోడున ఏడ్చి
పోతుండాదు. తమరొకసారి దయ శెయ్యిండి బాబయ్యా!
అనుప త్తిరిక్కుడా మోసుకెల్లాలా; పడేసుండాదు!
ఎంత పెమాదమో ఏమో!

బాబు: మెషన్లలో ఏమీ లోపం లేదుగదా?

కొండ: అయన్నీ నూసుకోలేదండి; ఆమపడ్డాడు. పాట్ల రీ పాట్ల
ఒక్కసారి కెత్తునున్నది. నా మతోయింది. తమకాడికి
పరుగెత్తుకొచ్చా.

బాబు: ఫ్యాక్టరీ పని మొదలెట్టే పూర్వం మెషన్లన్నీ సరి
చూశారా?

కొండ: నూశాగండి. అప్పుడన్నీ బాగుండాయి.

బాబు: మరి ప్రమాదం ఎలా జరిగింది?

కొండ: ఆడి కర్మ! నన్నడిగితే నేనేం చెప్పను?

బాబు: టయిల్ మేన్ గా వుండి ఆ మాత్రం మెషిన్
తెలియవూ? సరే! నువ్వెళ్ళు. నేన

కొండ: శిల్పి బాబూ! (వెళ్ళాడు)

బాబు: (తాగి) తాగిబోతు వెధవలు ! తప్ప తాగివచ్చి
దేహాంమీద ప్రజలకుండా పనిచేస్తూంటారు. చెయ్యి
తెగిందంటే యెందుకు తెగదూ ? మదించిపోతారు
వెధవలు.

కవి : త్వరగా వెళ్ళండి సాపం ! ఎంత ప్రమాదమో ఏమో !

బాబు: ఆ ఫ్యాక్టరీ అంటే యిలాంటి ప్రమాదాలు జరుగు
తుంటాయిలే ! (వెళ్ళాడు)

దాసు: (అక్కొంటు పుస్తకాలు తీసుకెళ్ళటానికి వచ్చాడు) ఏం
బాబూ అలా చూస్తున్నావు ?

కవి : ఫ్యాక్టరీలో ప్రమాదం జరిగిందట దాసూ !

దాసు: మన ఫ్యాక్టరీలోనే ?

కవి : అవును దాసూ !

దాసు: మనకేం ప్రమాదాలు రావే ?

కవి : ఎవరో వీరయ్యట, కూలీ, చెయ్యి విరిగిపోయిందట;
బాబుగారు కూడా వెళ్ళారు.

దాసు: బాబు వెళ్ళిమాత్రం ఏంచేస్తారంటే ? విరిగినచెయ్యి
అతుకుతారా ? తప్పెవరిదో విచారించు కొస్తారు.
అంతేగా !

కవి : అంతేనా దాసూ ?

అతేకదా నాయనా ! చెయ్యి విరగటమంటే వూరేక్క
కుందా ? తప్పెవరిదో వుండాలి కదూ ? యజ
విచారించాల్సిన మొదటివిషయమే అది !
కెందుకులే ! (వెళ్ళాడు)

- రంగ : (గ్లాసులు పట్టుకొళ్ళటానికి వచ్చాడు) బాబురెల్లా రాండి?
- కవి : ఫ్యాక్టరీ కెళ్ళారు రంగా ! ప్రమాదం జరిగిందట !
- రంగ : ఏంటి బాబూ ! ఫ్యాక్టరీ తగలడదా ?
- కవి : కాదు రంగా !
- రంగ : కారు డాసయిందేం !
- కవి : కాదు రంగా ! మెషిన్లో చిక్కుపడి ఒక కూలీ చెయ్యి తెగిపోయిందట !
- రంగ : నిజంగానా ?
- కవి : అవును రంగా ! ఎవరో వీధియ్యట పాపం !
- రంగ : ఈరయ్యే ! (గ్లాసులు క్రింద జారిపోయినవి) మా నాన్నే !
మా నాన్నే ! మా నాన్నే ! (పరుగెత్తుతాడు)

[తెర పడుతుంది]

ప రి వ ర్త న

రెండవ రంగం

[బాబు ఇంట్లోగది. వైప్ తాగుతూ ఇటటు పచారు
చేస్తున్నాడు. కొండయ్య ఒకవైపు నిల్చున్నాడు.]

బాబు: ఊ! అయితే ఏమంటావురా?

కొండయ్య: అనేదేముంది బాబయ్యా తమకు తెలవంది!

బాబు: అదే! అదే! మాకు తెలియదేమీ లేదని మీరు
తెలుసుకున్నారా అని ఇప్పటికైనా?

కొండ: తమకు సెప్పాలాబాబూ? ఏనాడో తెలుసుకున్నాం.

బాబు: ఒరే! ఇదిగో, మీ నాయన పోయేటప్పటికి నువ్వు
చాలా చిన్నవాడివి. మీ నాయన మా దగ్గర పనిచేసి
ఎంతో అభిమానం, నమ్మకం సంపాదించుకున్నాడు.
నువ్వు ఆ అభిమానం సంపాదించుకో. మనిషిన్న
తర్వాత కృతజ్ఞత పుండాలిరా! ఏమంటావ్?

కొండ: శి త్తంబాబూ! మాలో వ్రుది అదొక్కటే అనుకుంటా
దొరా!

బాబు: సరేలే! మీడి కొచ్చిన ప్రమాదం. నాకూ ఎంతో
కష్టంగా ఉందిరా! వాడికి శాశ్వతంగా సహాయం
చేయాలని వుందిరా!

కొండ: శి తం దొ రా ! కిల్లాజిల్లా క'లోడు. తమరు దయను
కుండావుంటే ఇంకెవరు సూత్రారు బాబూ!

బాబు: కొండయ్యా ! దేనికెవరు కాగణంరా యీ లోకంలో ?
మనం పూర్వే- అనుకోవటమేగానీ మనం అనుకోకుం
డానే ఎన్నో జరుగుతుంటాయి. మీడి చెయ్యి విరిగి
పోయిందా, తప్పెవరిదై తేనేం ? విరిగిపోయింది. ఇక
ముందు విషయం ఆలోచించాలిగాని, దీనిని గురించి
'నువ్వు నువ్వు' అని మనం పీకులాడితే ఏమి లాభం
చెప్పు ? యీ విషయం పూరికే పొక్కించుకోవటంవల్ల
మీకు వచ్చేలాభం ఏమీ వుండదు. మీ వాళ్ళతో
చెప్పి ఇది ఇలా సర్దేయండి. అవసరమైతే మిమ్మల్ని
ఆదుకోవాల్సిన బాధ్యత మాకుందిరా; సరేనా ?

కొండ: మన్నించండి దొ రా ! మా సంగంతో మాట్లాడిగాని
ఏదీ సెప్పలేను.

బాబు: ఈ సంఘాలేరా మీ కడుపు కొట్టేస్తున్నవి. కూచును
కొమ్మని నరికేసే బాబతురా మీది,

కొండ: ఏం బాపతో బాబు; ఏ బాపతై తే ఏం ?

మా నాయన నాయన అందరూ
పనిచేసి బతికినోళ్లు. నేనూ పని
గడిసినై. ఇందరం పనిచేశా
రోజన్నా హాయిగా కడ
అదేంకర్నో? మా వా
లడతాండయి. ఇక

కూడా ఇట్లాగే సగం కడుపుకి తిని సావాల్సిందేనా అని
దొరా మా ఏడుపు !

బాబు: మేం మాత్రం ఏమయ్యారా ? మే మేదో బంగారం
తింటున్నామనికదా మీ అభిప్రయం.

కొండ: బంగారం తింటుంటా రొర; మా పాణం తింటున్నారు;
మా రకతం మాంసం తింటున్నారు.

బాబు: (పెద్దగానవ్వి) పిచ్చినాడ ! మే మామాత్రం వుండబట్టే
కదా? మిమ్మల్ని అయ్యో పాపం అనగలుగుతున్నాం.
అదంతా ఎందుకులే; ఇదిగో తీసుకో.

కొండ: డబ్బా బాబు ?

బాబు: అవునురా, మీకుకాకుంటే ఇంకెవరికిస్తాం తీసుకో !
(నోట్లు యిస్తాడు)

కొండ: లంచం ఇస్తారా బాబు లంచం; మమ్మల్నింకా అణగ
దొక్కడానికి, మమ్మల్నింకా కుక్కల్లాగా ఆడించటానికి,
మా సంగాన్ని పడగొట్టటానికి లంచం. మాకేం అక్క-
రేదు మీకాడే వుంచుకోండి ! (వెళ్ళాడు)

౧౧ వెధవలు

ఏం జరిగింది ?

చెయ్యి విరిగిపోయింది ! అతు-
రు. కట్టుకట్టి ఇంటికి చేర్పించాను.
తలేని వెధవలు; బిళ్ళారీలు !
గతుందనుకుంటారు.

బాబు: ఆ వీరడు ఆలుబిడ్డలతో సహా అన్నమో రామచంద్రా అని అల్లాడుతూనే ఆదరించి, చేరదీసి స్వాక్షరీలో పని యిప్పించి, పని నేర్పించి యింత వాణ్ణి చేశావా? ఈ రోజు వాడికి ఆపదకలిగిందంటే నాకులేని అభిమానం వీడికి పొడుచుకు వచ్చిందా? ఆ చాదరిగాడు ఈ కూలీకుంకలను కొర్రెక్కిస్తున్నాడు.

కవి : చాదరి ఎవరు? కార్మికనాయకుడేనా?

బాబు: ఆఁ నాయకుడే! పనికిమాలిన ప్రతిఒకడూ నాయకుడై పోతున్నాడు. ధనికవర్గం, చైతన్యం, దోపిడి - అని నాలుగు ఎంగిలి ముక్కలు నేర్చుకొని! అసలు యీ వెధవలకు ఎక్కడికి పోయిందంటా తెలివి? వీళ్ళ కుండక్కల్లేదూ కృతజ్ఞత? నేను ఈ రోజు గెంటునే వాడు పెడతాడా తిండి?

కవి : పాపం దయతలచండి!

బాబు: ఆ మాత్రం నాకు తెలియదూ! ఆ వీరడి పెద్దకొడుక్కో పెళ్ళానికి, స్వాక్షరీలో పని యిస్తానన్నానా! పెద్ద కూతుర్ని మనయింటికి పనికి పంపమన్నానా! ఇంతకన్నా ఎవరు ఏం చేస్తారు? అసలు యీ మాత్రమన్నా చెయ్యాలని ఎక్కడుంది గనక!

కవి : మరి వాళ్ళేం కోరారు?

బాబు: కోరుతారు. కోర్కెలకేం? నేనూ కోరుతా కొండ మీది కోలి కావాలని. హద్దూపద్దూ వుండొద్దూ? అసలు అర్హత వుండొద్దూ? వెధవలు నష్టపరిహారం కట్టి యివ్వాలట. తప్పత్రాగి వచ్చి ప్రగూడం తెచ్చి

పెట్టినందుకు నేను నష్టపరిహారం యివ్వాలట. ఘోషి
 రూల్సినీ, సంకాయలనీ ఈ చౌదరిగా డిదంతా చేస్తు
 న్నాడు. చేయనీ వెధవలు! ఏం చేస్తారో చేయనీ!
 నన్ను బెదిస్తారా? మలమల వాళ్లే మాడి చస్తారు!
 చావనీ వెధవలు! (వెళ్ళాడు. చౌదరి వచ్చాడు.)

చౌద : నమస్తే.

కవి : నమస్తే!

చౌద : బాబుగారున్నారా?

కవి : లోపలున్నారు. మీరెవరు?

చౌద : చౌదరి అంటారు.

కవి : కార్మికనాయకులా?

చౌద : అవును, తమరు?

కవి : నేను... కూర్చోండి... రఘు అంటారు.

చౌద : కవిగారు మీరేనా?

కవి : మీకెలా తెలుసు?

చౌద : విన్నాను.

కవి : ఎవరు చెప్పారు?

చౌద : శోభ.

కవి : శోభా!... బాబుగారితో మాట్లాడాలా?

చౌద : అవును. మీతోకూడా!

కవి : నాతోనా?

చౌద : ఆఁ ఘోషిగారో జరిగిన ప్రమాదం విషయం విన్నారా?

కవి : విన్నాను.

చౌద : మీ అభిప్రాయం ?

కవి : నా కంతా అగమ్యగోచరంగావుంది. నా క్లిప్తప్రాయతే లేవు.

చౌద : మీ అనన్ధ నాకర్థమైంది. మిమ్మల్నిచూస్తే జాతేస్తూంది.

కవి : నన్ను చూస్తేనా ? ఎందుకు ?

చౌద : మీ అమాయకత్వానికి, కాదు-అజ్ఞానానికి.

కవి : మీరు మగ్యాదగా మాట్లాడడం నేర్చుకోవాలి.

చౌద : ఊమించండి, మీరు కవులు !

కవి : నేను కవినికాను.

చౌద : కానన్నా మీరు కవులే !

కవి : ఏమిటీ బలవంతం ? నేను కవిని కానో అంటే వినరేం ? నేను కవిగా బ్రతకటంలేదు. కవిగా ఎవ్వరూ బ్రతకటం లేదు; నాకు తెలుసు. కవిననుకొన్న రోజులలో చావు పొలిమేరల కొచ్చాను. అలా అనుకోటం మానేశాను. బ్రతగ్గలుగుతున్నాను.

చౌద : పోనీ మీరు పుస్తకాలు వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : వ్రాస్తే ?

చౌద : ఎవరికోసం వ్రాస్తున్నాను ?

కవి : కేవలం నా కోసం-అంతే !

చౌద : ప్రపంచంతో మీ కేలాంటి సంబంధం లేదంటారా ?

కవి : లేదు, లేదు. లేదు !

చౌద : ప్రపంచానికి మీతో సంబంధంవుంది.

కవి : అది నా తప్పుకాదు.

చౌద : మీరే యిలా మాట్లాడితే నేనేం చెప్పను ? మీరీ నాలుగోడలలో, ఈహంసతూలికాతల్పాలలో హాయిగా కూర్చోని మదిరాపానము, ముదితా ధ్యానంతో ఉమ్మర్ ఖయ్యాంలాగా—

కవి : ఓ అవి నావికావు.

చౌద : ఊమించండి....ప్రపంచంతో మీకు సంబంధం లేదనుకుంటే తీరిపోతుందా? మీ చుట్టూ చీకటిని మరింత దట్టంచేసుకొంటున్నారు. మీ చేతికి సంకెళ్ళను మీరే వేసుకొంటున్నారు. ఒక్కసారి వెలుగులోకి రాండి, అర్థమవుతుంది.

కవి : మీరు కాంగ్రెస్సా?

చౌద : కాను.

కవి : కమ్యూనిస్టులా?

చౌద : కాను.

కవి : అభ్యుదయ రచయితల సంఘసభ్యులా?

చౌద : అదీ కాను.

కవి : చెప్పటానికి జడుస్తున్నారు మీరు.

చౌద : మీరన్న వేదీ అంత సిగ్గుపడాల్సిన సాస్థలుకావు, కానీ నేను కేవలం ఒకప్రజాసేవకుని దృష్టితోనే మీతో మాట్లాడుతున్నాను.

కవి : ప్రజ. సేవ! అర్థంలేని మాటలటూంటారు మీరందరూ!

చౌద : కవిగారూ! అజ్ఞాన ప్రజాబాహుళ్యానికి మార్గదర్శకులు కావాల్సినవారు కవులు.. దేశంయొక్క సంస్కృతి

స్వాతంత్ర్యం, సౌభాగ్యం సర్వస్వం మీమీద ఆధార పడింది. ప్రజలు మీకలం గీచినబాటల ననుసరిస్తారు. నూనవ జీవితంలో అమరవాహిని కవి. కవి చిరంజీవి. ఈనాటి విజానానికి కారకులు మీరు. మీనుండి ప్రజలు వెలుగును ఆశిస్తారు.

కవి : ఆ- ఆశిస్తారు ఆనందిస్తారు ! కవిని కడుపుమాడ్చి చంపుతారు.

చౌద : పొరిపాటు ! మీరు ఎండమావుల నాశ్రయించుకొని, పాముపడగ నీడలలో తలదాచుకొని మీ వినాశనాన్ని మీరే తెచ్చుకొంటున్నాడు. ప్రజలకు కానలసింది వ్రాయండి మీ సాహిత్యాన్ని ప్రజాభ్యుదయానికి ప్రపయోగించండి. ప్రపంచజీవశక్తి అయిన ప్రజాబాహుళ్యానికి చేదోడు వాదోడుగా నిలనండి. ఆప్పుడు ప్రజాబలమంతా మీదే. ప్రజలే మిమ్మల్ని పోషిస్తారు.

కవి : ప్రజ, దేశం. సంఘం. ఇవన్నీ పెద్ద పెద్ద వ్యర్థపదాలు, నాకు తెలుసు. నీటితో నన్ను బ్రమపెట్టకండి.

చౌద : సరే, మీ యిష్టం ! వాస్తవానికి దూగమైపోవాలనుకున్నవారితో వాదించి ప్రయోజనంలేదు. అయినా ఇది సమయమూ కాదు, స్థలమూ కాదు వీలుంటే మరల కలుసుకుంటా. తప్పకుండా తను అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోగలరు. కానీ ఒక్కమాట. మీ కవితాశక్తిని దుర్వినియోగం చేయకండి ప్రజల కపకారం కలిగేలా వినియోగించకండి. అది చాలు !

కవి : అంటే?

చౌద : ధనికుల దాష్ట్యాలకు తాళం వేయకండి, ఇప్పుటి కిది చాలు ఏనాటికైనా—

[బాబు వచ్చాడు]

చౌద : నమస్తే.

బాబు : ఎందుకొచ్చినట్లు ?

చౌద : తమతో సంప్రదిద్దాము.

బాబు : సంప్రదింపుల కేముంది ? మీ సంకల్పం ఏమిటో సాగించండి, అపకాశం దొరికింది, వినియోగించుకోండి!

[అంటూ వెళుతున్నాడు చౌద అతన్ని అనుసరించాడు.]

కవి : (తలగట్టిగా పట్టుకుని కూలబడ్డాడు)

శోభ : (వచ్చి కాఫీ తెచ్చి టేబిల్ మీద పెట్టింది. కవి తలఎత్తి చూశాడు.) కాఫీ త్రాగండి, చల్లారిపోతూంది.

కవి : నా కక్కరేను, శోభా !

శోభ : కాఫీ పడకుంటే కవిత్వం రాదేమో ? అన్నట్లు జాపక మొచ్చింది. నా క్లాసు మేట్ ఒకడుండేవాడు; కప్పు కాఫీ, కారాఫీ, వ్యాకెట్టు సిగరెట్లు ఇస్తే చాలు—గడగడా పేజీలతరబడి కవిత్వం వ్రాసేవాడు. అవునుగాని కాఫీకి కవిత్వానికి ఎందుకండీ అంత అవినాభావ సంబంధం ?

కవి : శోభా—దయచేసి—

శోభ : వెళ్ళనా ? మీ కంతకష్టంగా వున్నప్పుడు నేనెందు ముండాలి ? వెళతానుగానీ, ఆ కాఫీ త్రాగండి.

కవి : నా కక్కరేను

శోభ : తలనొప్పిగా వుందా ?

కవి : అవును తల బ్రద్దలైపోతోంది. దయచేసి నన్నిలా ఒంటరిగా వదిలేయి యీరోజు .

శోభ : అబ్బ ! నిజంగా కాలిపోతుందే ! కాఫీ త్రాగండి—

కవి : (తాగేశాడు.)

శోభ : విశ్రాంతి తీసుకోండి—ఆ—ప్యాకరీలో ప్రమాదం జరిగింది విన్నారా ?

కవి : జరిగిందట !

శోభ : మీకిదివరకే తెలుసా ?

కవి : తెలిసింది !

శోభ : పాపం రంగడు ఏడుస్తుంటే నాగుండె బ్రద్దలైపోయింది!

కవి : అతనికి ఏలాగుంది?

శోభ : ప్రాణభయం లేదట. అయినా అతనింక బ్రతికుండి ఏంచేయను? ఆ చితికిపోయిన సంసారాని? మరింతభారం! అతనొక్కడు గడించి అందరికీ అర్థకడుపు అంబలై నా పోస్తుండేవాడు. ఇంక ఆ సంసారం సంగతి ఏంకావాలి?

కవి : ఏం కావాలి?

శోభ : ఏంకావాలి? రైల్వేస్టాటుపాఠశాలమీద అడుక్కు తినాలి! అంతగాక యింకేముంది? రైల్వేలకష్టం పడేవాళ్ళ గతి ఇంకేమాత్రుంది? శరీరం బాగున్నవరకే తిండి! చెమటోడ్చి కండలు తరిగిపోసి కష్టంచేస్తే గంజనీళ్ళప్రాప్తి! లేకుంటే అదీలేదు. ఆ సంసారం ఏంకావాలి? మీరు కవులు! ఒక్కసారి పూహించుకోగలరా? వ్రాయగలరా ?

కవి : నువ్వు వాళ్ళను చూచి జాలిపడుతున్నావా ?

శోభ : ఏ ? నేను మనిషినికానూ ? నాకు శృంగారం లేదనుకున్నారా ?

కవి : అయితే మీ అన్నయ్య ?

శోభ : ఏమన్నారు ?

కవి : ఏమన్నారు ? నాకు మతిపోతూంది-పోయింది. నేనేం మాట్లాడుతున్నానో నేనెరుగను. ఈ రోజు ఒక్క గంటగా నాలో ఏదో బాధ ! నాకే తెలియని బాధ ఎందుకో చెలరేగింది !

శోభ : అలా చల్లగాలికి వెళ్ళొద్దాం వస్తారా ?

కవి : కారులోనా ?

శోభ : నడిచే వెళదాం

కవి : నేను రాను.

శోభ : కార్లో వెళదాం.

కవి : నేను రాను

శోభ : అవును మీరెందుకొస్తారు ? ఎప్పుడు అలవాటు లేందే !

కవి : అవును నేను కూపస్తమండుకాన్ని.

శోభ : ఊం తర్వాత ?

కవి : నేను చీకటికొట్టుకో కూర్చొని ప్రపంచంఅంటే ఏమో ఎరగని అజ్ఞానిని.

శోభ : నే నన్నానా ?

కవి : నువ్వనాలా అందరి నేతా అనిపిస్తావు !

శోభ : ఎవరిచేత ?

కవి : ఎవరిచేత ! నీకు తెలీదూ ? చౌదరితో నన్నుగూర్చి
ఏమిటేమిటో చెప్పలేదూ నువ్వు ?

శోభ : ఏమని చెప్పాను ?

కవి : నేను అజ్ఞానినని, ప్రపంచజ్ఞానం లేనివాణ్ణి.

శోభ : చెప్పాను.

కవి : నిన్నెవరు చెప్పమన్నారు ? నువ్వెలా చెప్పావు ?

శోభ : దానికి మీ అనుజ్ఞ కావాలేం ? నేను మీ భార్యను
కాను మీ అదుపాజ్ఞలో వుంటానికి.

కవి : అవును, నువ్వు యీ యింటి యజమానురాలివి !
నీవు ధనికులయింటి బిడ్డవు. నేను మీ యింట్లో తిండికి
పడివున్న ఒక చౌర్యాగుడిని. నువ్వు నన్ను పోషిస్తు
న్నావు; నీకు నన్నుగురించి ఏమన్నా ఎవరితోనన్నా
చెప్పటానికి అధికారముంది ! అంతేనా ?

[ఈ మాటలు విన్నకొద్దీ శోభకు నుఖం కోపం అధికమైంది. కళ్ళల్లో
నీళ్ళు తిరిగినాయి. ఏమేమో చెప్పాలనుకొంది. కాని చెప్పలేక పోయింది.
చివరికి తనకే తెలియక 'అవును' అని మాత్రం అనగలిగింది నిష్ఠూరంగా.]

కవి : అవును, నేనంటే నీ కెందుకు లక్ష్యముండాలి ? నేను
బికార్ని. నువ్వు లక్షాధికారివి. నేను నీ కాలిక్రింద
పడే పురుగుతో సమానం ! కనుకనే బల్లలు తుడిచే
రంగడి దగ్గరకూడా నన్ను విమర్శించావు.

శోభ : నేనా ?

కవి : అవును. నువ్వే ! నా పాటలు పాటలు కావనీ, నా
కవిత్వం కవిత్వం కాదనీ, నా వ్రాతలన్నీ చెత్తనీ—

[శోభకు ఒక్కసారిగా దుఃఖంపొంగి
వచ్చింది. సోఫాలో కూలబడింది...]

కవి : (కొండెం కలవరపడ్డాడు) నాకు మతిపోయింది. నేనేం
మాట్లాడుతున్నానో నాకు తెలీదు. రెండు సంవత్స
రాలయింది నేను మాట్లాడి. మరల యీ రోజు
మాట్లాడుతున్నా... ఎందుకేడుస్తావ్ ?

శోభ : (చటుక్కున లేచింది) ఏడవటం లేదు. నేను ధనికుల
ఇంటి బిడ్డను ! నేను యీ ఇంటి యజమానురాలిని !
మీరు నాయుంట్లోపడి వున్న ఒక దౌర్భాగ్యులు !
అనండి ! అనండి ! కొద్దికాలానికైనా శోభ అంటే
మీ కర్ధం కాకపోదు (వెళ్తుంది)

కవి : శోభా !

తె ర లో

బాబు: ఖచ్చితంగా చెపుతున్నాను. ఈలాంటి నాళ్లు లక్షమంది.
మహా మహా ఎం. ఏలు, బి. ఏలు కాపలా కాస్తున్నారు
వాకిట్లో ! నువ్వెంత, నీకూలీలెంత, నిన్ను నీకూలీల్ని
నేననుకుంటే ఒక్క నిమిషంలో నాశనం చేయగలనా
తెలిసిందా? హాకులు ! ఎవడబ్బసామ్ము ? నీ తాత
గడించి పెట్టాడా ?

చౌద : మాటలు జాగ్రత్తగా రానీ—

బాబు: గెట్ అవుట్. ఫస్ట్ ఆఫ్ ఆల్ యు గెట్ అవుట్ !

[కవిబుర యీ సంభాషణతో మనీ తిరిగిపోయింది.

వెళ్తున్న శోభ యీ కేకలు విని ఆగింది.....]

శోభ (మెల్లగా కవిని సమాపిస్తూ) ఏమిటా కేకలు? ఎవరిమీద?

కవి : చౌదరిమీద

శోభ : ఎందుకూ?

కవి : రాయ బారం వచ్చినందుకు ! కూలీలు నష్టపరిహారం కాన లన్నారట వీరయ్యకు. ప్యాక్టర్ రూల్సుప్రకారం ఇవ్వాలింది యిన్వమని చౌదరి రాయ బారం వచ్చాడు. మెడ గెంటింపులు తీసుపోతున్నాడు !

శోభ :

[బాబు ఉగ్రుడై వచ్చాడు.]

బాబు : *Damn these beggars ! nothing doing* - అక్షరం మార్చను !
ఏం చేస్తారో చేయనీ !

కవి : రాయబాగ మేమైంది ?

బాబు : రాయబారం లేదు ఏమీలేదు. మడించిపోయాడు వెధవలు ! నాలుగు రోజులు మాడితేగాని దారికి రాదు.
రఘూ ప్రెస్ కో స్టేట్ మెంట్ వ్రాసిపెట్టు.

కవి : స్టేట్ మెంటా ? ఏమని ?

శోభ : అన్నయ్యా ! మరొక్కసారి ఆలోచించు.

బాబు : ఆలోచించేదేమీ లేదు. బాగా ఆలోచించాం. ఇక మనం చేయగల దేమీ లేదు !

శోభ : ఏమీలేదూ ?

బాబు : ఏమీలేదు. లేదని చెప్పేశానుకూడా !

శోభ : అయితే వాళ్ళు చేయగలిగింది చాలావుంది !

బాబు : చేయనీ ! ఏం చేస్తారో చేయనీ ! ఏం సాధిస్తారో సాధించనీ ! నన్ను బెదిరిస్తారా ? చేయనీ !

శోభ : అనుకున్నవన్నీ సాధించగల రన్నయ్యా ! వాళ్ళు ఒక టయితే మనం చేయగల దేమీలేదు. మన బ్రతుకు వారి కష్టంమీద ఆధారపడింది. మనం పని చేయలేం. తిని కూర్చోగలం. అంతే !

బాబు: శో భా ! ముయ్ నోరు !

శోభ : అన్నయ్యా, నా మాటవిను. బీదాబిక్కిని కనికరించక ఇంకెవన్ని కనికరిస్తావు ? ఒక్కసారి ఒక్క కలెక్టరుకో, గవర్నరుకో చేసే టీపార్టీ అంత వుండదే వారు కోరేది ! వాళ్ళేంవేస్తారు ! పాపం ! ఆ సంసారమంతా ఆ ఒక్క జీవిమీద ఆధారపడింది. నాడు, వాడి బిడ్డలు నీ కెంత శక్తిని ధారపోశారు ? నీ కెంత లాభాలు సంపాదించి పెట్టారు ? నీది కేవలం జీవంలేని డబ్బు మాత్రమే ! వాళ్ళు జీవశక్తి ! ప్రాణరక్తాన్ని ధారపోశారు. అతను నీ సేవలో అరిగిపోయాడు. కూలిపోయాడు ! ఇప్పుడు వాళ్ళేమవుతారు ?

బాబు: వాడు చస్తే ఏమవుతారు ?

శోభ : నువ్వు నేను చస్తే—

బాబు: షటప్— (ఈ మాటలతోపాటు చెయ్యి కూడా కదిలించి కాని ఆగింది.)

శోభ : కొట్టలేక పోయావావేం ?

బాబు: (ఆ కోపమంతా బల్లమీద చూపుతూ) ఇదిగో తక్షణం స్టేట్ మెంటు వ్రాసిపెట్టు. ఈ వెధవలు ఏం చేస్తారో చూస్తా. ఫ్యాక్టరీ మెషిన్ల లోపల ఏమీలేదు

తనితో చేయించాం. వాడు త్రాగివచ్చి ఒళ్ళు తెలీకుండా ప్రచూదం తెచ్చుకున్నాడు. నష్టపరిహారం కట్టివ్వాలన్న బాధ్యత యజమాని కేమాత్రంలేదు. చౌదరి పాక్టీబలు చేకూర్చుకొనేందుకు యీ అవకాశాన్ని బాగా వుపయోగించుకొంటున్నాడు. మనకు—వాళ్ళకు జరిగిన రాయబాగ విషయంకూడా వ్రాయి. తక్షణం వ్రాసి పెట్టు. పేపరుకు పంపాలి.

శోభ : బాగా యోచనచేసే వ్రాయండి తొందరేంలేదు.

బాబు: శోభా నువ్వెళ్ళు! ఎప్పుడు వ్రాసిస్తావు రఘూ!

కవి : నా కీ రోజేం బాగులేదు. వీలై నంత త్వరలో వ్రాసిస్తాను

బాబు: తపాలు వేళకు పూర్తిచేయటానికి చూడు. (వెళ్ళాడు)

శోభ : ఏ! వ్రాస్తారా?

కవి : ఏమిటి?

శోభ : స్టేట్ మెంట్.

కవి : ఏమని?

శోభ : తప్పంతా బీదవారిదేనని?

కవి : ఏమో నేనేమీ వినలేదు! కాదు. నాకేదీ వినపడలేదు?

శోభ : మీకు వినపడలేదూ?

కవి : లేదు. ఉండుశోభా! ఇప్పుడే వస్తా. (వెళ్ళాడు)

దాసు: (వస్తూ) సరస్వతీ నమస్తుభ్యం, వరదే కావరూపిణీ!

కావ్యారంభం కరిష్యామి, సిద్ధిర్భవతు మే సదా!

శోభ : ఏమిటి దాసూ. అలా మంత్రాలు చదువుతున్నావు?

దాసు: కూర్చో తల్లీ. కూర్చో, నీకు కథలు చెప్పి. చాలాకాలమైంది. చిన్నతనంలో 'తాతా తాతా' అంటూ కథలు చెప్పమని చెప్పుకుతినేదానివి. ఇప్పుడు పెద్దదానివై నావు కదూ?

శోభ : లేదులే దాసూ? నాకూ ఏమీ తోచటంలేదు. ఏదీ ఒక కథ చెప్పవూ?

దాసు: చెప్తానులే తల్లీ! కథలకేం? కావాలిసన్ని! రాత్రి నా కొక కల వచ్చింది. కలలో సరస్వతి అగుపించి, కుమారా! ఒక కావ్యం వ్రాసి నా పాదాలలో పడవేయకూడదా?' అంది! నేను 'అమ్మా! నేను ఏమీ తెలియనివాణ్ణి, మూఢుణ్ణి. కాటికి కాళ్ళు చాచుకున్న నేనే కావ్యం వ్రాయగలను?' అన్నాను. అప్పుడామె 'భక్తుడా! భయపడకు. యీ కాలంలో నీలాంటి వాళ్ళందరూ కావ్యకర్తలుతున్నారు. కవి కావటానికి చిన్న రహస్యం చెబుతాను' అని ఒక రహస్యం చెప్పింది. అమాంతం నేను కవినైపోయాను! నాకు కవిత్వం వచ్చేస్తూంది విను —

ఉ॥ రంగులు దిద్ది కమ్మని పరాగముచల్ల మరంద బిందువుల్
పొంగులువారజేసి నునుబుగ్గల రేకులతీర్చి వాసనల్
కొంగునబోసి శిల్పకళ కూర్చిస వెన్నెల పూలబావికల్
క్రుంగి, కృశించి ధూళిపడి కూయిడ ఎట్లు సహింపనేర్తువో!

శోభ : దాసూ ! నువ్వు వ్రాసిందేనా యీ పద్యం ? ఎక్కడో చదివినట్లు జాపకం.

దాసు: ఏం నేను వ్రాసిందే కావాలనేం ? పిచ్చితల్లీ ! ఇంకొకరి పుస్తకం నుంచి కాజేసి నాదనేవారూ, అమాంతం పుస్తకం పుస్తకం కొట్టేసి తనపేరిట అచ్చువేయించు కొని కవులనిపించుకొనేవారూ వున్నారు ! అందులో నేను ఒకణి ! నేను కవినే !

శోభ : దాసూ ! అలాంటి నీచులుకూడా వున్నారంటావా ?

దాసు: తిట్టకు తల్లీ తిట్టకు ! నీ అన్నయ్యను నీవే తిడు తున్నావు !

శోభ : నా అన్నయ్యను తిట్టడమేమిటి దాసూ !

దాసు: పిచ్చితల్లీ ! నట్టి అమాయకురాలివి. అచ్చం తల్లి పోలిక ! ఇంట్లో జరుగుతూన్నది ఏమిటోకూడా తెలుసు కోలేని పిచ్చితల్లివి ! ఆ కవీ అలాంటి వాడే ! తన పుస్తకాలు ఏమాత్రున్నాయో తనకక్కలేదు. అందుకే అవి అలా పేరుమారి అచ్చుపడినవి.

శోభ : ఏమిటి దాసూ నువ్వన్నది ?

దాసు: దాసు దాపరికం అంటే ఏమిటో ఎరుగదు. అందుచేత అనుకున్నది అనుకున్నట్లు అడిగేస్తాడు. మరేం అను కోకేం ? బాబు యిలా చేస్తాడని నేనూ అనుకోలేదు. కవిగారి పుస్తకాలు తనపేరిట అచ్చువేయించుకుంటా డని కలగన్నామా ?

శోభ : దానూ ! వృథాగా అన్నయ్యను తూలనాడుతున్నావు.
వ్యాసాలు, పుష్పవ్యాసాలు వ్రాయించుకుంటున్నాడని
యింత నీచమైన పనికూడా చేస్తాడంటావా ?

దాను : సరేలే తల్లీ నీకెందుకు కోపం ? నాది సత్యమైతే
రుజువు చేసుకుంటాగా ! ఇన్నాళ్ళకు నీవు యీ
ముసలి దాసుని నమ్మనంటున్నావు... మంచిదే !
(వెళ్ళాడు)

శోభ : (ఇటటు పచారు చేస్తూంది)

రంగ : (వచ్చాడు)

శోభ : రంగా ఏమిలా వచ్చావు ?

రంగ : మీదగ్గిరికే ?

శోభ : నాన్న కెలావుంది ?

రంగ : అలాగే వుందండి !

శోభ : ఎక్కడనుంచి నువ్వు రావటం ?

రంగ : ఇంటి దగ్గర్నుంచేనండి.

శోభ : కవిగారు రాలేదూ ఆక్కడికి ?

రంగ : రాలేదండి

శోభ : నీకు దారిలోకూడా కనిపించలేదూ ?

రంగ : లేదండి.

శోభ : చౌదరి బాబుకూడా రాలేదుకదూ ?

రంగ : అవునండి.

శోభ : ఏంపనిగా వచ్చావు ? నాన్నను వదిలెందుకొచ్చావు ?

రంగ : మీతో చెప్పి జీతంతీసు కల్దామని వచ్చాను. బాబు గారు లేరాండి !

శోభ : లేకు.....రంగా ! యిదిగో—

రంగ : పదాండి ? ఇంకా రెండివ్వాలి.

శోభ : ఇది జీతంకాదు రంగా ! వుంచుకో— అయితే పని మానేస్తావా ?

రంగ : మానేయాలండి. నాన్నదగ్గరుండ్కోద్దాండి ఒకరు ?

శోభ : అవును నువ్వెళ్ళు; నాన్నను జాగ్రత రంగా ! కబ్బు అవసరమైతే నన్ను కలుచుకో ఏం ?

రంగ : అలాగేనండి.

శోభ : సరేవెళ్ళు; నాన్న నీకోసం చూస్తూంటాడు.

రంగ : ఎళ్ళోస్తానండి (కాని వెళ్ళలేక ఏడుస్తున్నాడు; శోభ అతన్ని దగ్గరకు తీసుకొని)

శోభ : వూర్కో రంగా ! ఎంచుకేడుస్తావ్ ! అప్పుడప్పుడు నేనొచ్చి చూస్తూంటాగా నిన్ను, వెళ్ళు.

రంగ : (వెళ్ళలేక వెళ్ళాడు)

[తెర పడుతుంది]

ప రి వ ర్త న

మూడవ రంగం

[వీరయ్య పూరిగుడిసె ; కుక్కి-మలక మంచంమీద వీరయ్య చెయ్యికి కట్టు కట్టుకొని పడుకొని వున్నాడు. కొండయ్య ఇటులు తిరుగుతున్నాడు చుట్టచుట్టుకొంటూ. రంగడు వీరయ్య మంచం ప్రక్కన నిలచొనివున్నాడు. ఒక్క-క్షణం నిశ్చలం.-ఇంతవరకూ ఊరుమన్న రంగడు వున్నట్లుండి భోధమని ఏడుస్తున్నాడు.]

కొండ: ఏంట్రా అది ?

రంగ : నువ్వా మెసిన్ల జోలికెందు కెళ్ళాల్సన్నా ! (ఏడుపుతో కలిసి వచ్చినవీమాటలు.)

కొండ: ఊరే కావాలని సెయ్యెట్టాడ్రా. మెసిన్ల, తెగిపోవాలని! మూరాజుల దయగదగ్గట్రా యిదంతా ? ఎంతసేపూ బండజాడీ సేయించుకొని లాభాలు తెక్కెట్టుకోటంతో సరి గానీ, మెసిన్ల ముగిచీ సెట్టుకతో ఆత్మకేంపని ? నాకు తెలుసు-ఎప్పుడో యీ పెమాదం జరుగుతుందని.

వీర : సాదరిబాబు ఎక్కడరా ?

కొండ: ఆ మూరాజువాణ్ణి కెళ్ళాడు మాటాట్టాసెనీ, ఈయన ఎర్ర గానీ, మూరాజు లింటారా మనగోడు ? బచ్చరం ఇంటాడనా ? నాకేం నమ్మకంలా !

వీర : ఈ రోజుకు శిట్టెడు నూకలైవురా యింటో !

కొండ: లేసుంటేయేం ? ఆ మా రాజునురికి అందనం యేకంగా సత్తాం ! సంతోసిత్తాడు. అందరిశ్యకాడా అట్టాగేవుంది. ఈ రోజేగా జీతాలోజు. సెప్టోకొట్టినా పై సావుండ దొక్కడికాడా !

వీర : ఎల్లి ఆ నాలుక్కాసులు పట్టుకొచ్చుకోండిరా !

కొండ: ఆగు ! బలే శెప్పావుగానీ ! ఇదేదో అటోయిటో తేలి పోవాలి. అందాకా జీతాలక్కర్లా నా తలాక్కర్లా !

వీర : మారాజుగారో మనకెందుకొచ్చిందిరా ! ఆ శ్లేంసేసినా సాగుతుంది మనం మాడిసాచాల్సిందే ? నామూలార మీ రండరూ కట్టపట్టం దేనికి ? సెప్ప ! కొండయ్యా ! నా మాట యిని ఎల్లండి. ఆనూకలైచ్చుకొని పిల్లల కంత అంబలిపోయండిరా ! నావునురికి పిల్లలల్లా అల్లాటం దేనికి ?

కొండ: ఊర్కో మావా ! నీకు తెలననూతెలవదు, సెప్పే యిననూ యినవు ! సాదనయ్యగారికి తెలవందా ? ఆయనన్నీ సూసుకుంటారు. ఆయనెట్టాసెప్పేఅట్టా శేత్తాం కూల్సు పెకాగం యియ్యాల్సిందాన్నే ఎగ్గొట్టాలని సూత్తుండాడే ఆ మారాజు—

రంగ : అయ్యా ! ఇదుగో పదిరూపాయలు.

వీర : పదిరూపాయలే !

కొండ: నీజీత ముంట్రా ?

రంగ : కాదు మావా !

కొండ: మరి ?

రంగ : మరి సోబమ్మ సాలామంచిది మాఁవా ! (యీ మాటకు ముందే శోభ వచ్చింది. యీ మాట విని చటుక్కున బయటికి వెళ్ళింది. ఎవ్వరూ చూడలేదు శోభను)

కొండ: ఆఁ ! అదే మంచిలెద్దూ, గుడ్డిలో మెల్ల ! ఒరే ! మారాజుల్లో కూడా మంచోర్పుంటారంటే నమ్మకు !

రంగ : లేదు మాఁవా ! నీకు తెలవదు. సోబమ్మ ఎంతో మంచామె. నాన్నను సూట్టాకొచ్చింది. పాపం, ఎంతో కట్టమేసిందామెకు నాన్ననుసూసి. పదిరూపాయ లిచ్చింది మాఁవా !

కొండ: ఇచ్చిందీ ? శించి ఆడనే యిసిరికొట్టక పోయినా ! ఎవర యిచ్చిందట యిచ్చింది ! నాతో శెప్పకయీ కబుర్లన్నీ. అంత మంచిమనుసేగనకైతే తన సొంత అన్నేగద. సెప్పి ఒప్పించ లేకపోయింది ! దయంట దయ ! రకతంతోపాటు తాగేసి, లచ్చలు లచ్చలు మూలుగుశాంటే, పదిరూపాయలిసిరేత్తాడు. అదంటరా దయ ; ఆళ్ళే సే పాత సెప్పాల ఎలుండవు యీపది రూపాయలు ! ఆమెకా కార్లు, సోకులు, కోకలు, ఎక్కడనుండి వచ్చినయంటా, మన శెమట గాకుంటే ! మానుకోమనగూడదూ అయన్నీ ! మాన కొని మనల్ని బలిగించగూడదూ ఇట్లాసరిపకిబాతే ! బిచ్చ మిత్తుందంటారా-సిగ్గులే, నేనైతే ఇసిరి గొట్టేవాడివి నా బిచ్చాన్ని ! దయంట దయ ! ఇయన్నీ మనల్ని బోల్తా

గొట్టించటానికేసే ఏసకాలు ! నాయప్పెక్కాం ఇయ్యా
ల్సింది యాకుండా ఎగేసి, దానాలు శేస్తారు. దానాలు!

[యీ మాటలంటూండగా ఇంత వరకూ
వింటూబయటవున్న శోభవచ్చింది....]

శోభ : ఆవు !

రంగ : అమ్మగారు !

వీర : అమ్మగారే !

కొండ : అ-మ్మ-గా-రు !

[ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం]

[శోభ ముఖంలో ఒకవింత కాంతి వుందిప్పుడు. క్రొత్త అందం
అగుపిస్తూవుంది ఆమెలో. కాని నిలుచోలేకుంది. మూర్ఛవచ్చి
పడిపోయే మనిషిలావుంది ఒక్కక్షణకాలం. ఆ తరువాత తెప్ప
రిల్లింది, కళ్ళకొసలలో రెండు కన్నీటి బొట్లు నిలచివున్నవి.]

శోభ : రంగా ! ఆ రూపాయలిలా యీ !

రంగ : (ఇచ్చాడు)

శోభ : ఇదుగో తీసుకో-తీసుకో (కొండయ్య కిస్తూంది)

కొండ : (జంకుతున్నాడు)

శోభ : తీసుకో పరనాలేదు; నేను నీకు దానం ఇవ్వటంలేదు;
కనికరించే యివ్వటంలేదు. తీసుకో

వీర : మన్నించడమ్మా! తెలివిమాలిన ఎదవ ఏదో కూడాడు.

ఓ : (వినిపించుకోలేదు) తీసుకోబాబు ! ఇది మీ కష్టానితం.
మీ సొమ్ము. నాదికాదు. నిజం పలికావు; నీ మాటల్లో
నాకు దివ్యప్రబోధం అందిచ్చావు. నీలో దేవుడు
మాట్లాడినాడు. నన్ను గురించి యింత విశదంగా నా
కెప్పుడూ తెలియదు. ఇంతవరకూ నేనెంతో మంచి
దాన్నే భావిస్తున్నాను. గర్విస్తున్నాను కూడా ! కాని
మంచితనమంటే ఏమిటో నేర్పావు నువ్వు. నేను మీకు
దానం చెయ్యటంలేదు; మీసొమ్ము మీకు చేరు
స్తున్నా, అంతే !

[కొండయ్య ప్రతిమలా ఆ రూపాయలందుకున్నాడు]

నువ్వన్నట్లు యీ పోకులు, యీ కార్డు యీ భోగాలే
నన్ను దోపిడికి తరుముతున్నాయి. వీటినాశించే
మిమ్మల్ని మేము పీడించటం. వీటిని నీ సందేశాను
సారం యీ క్షణమే త్యజిస్తా !

[అందరికళ్ళల్లోనీళ్ళు తిరిగినవి. కొండయ్యకుకూడా. శోభకళ్ళల్లోనిలిచి
వున్న ఆరెండు కన్నీటిబొట్లు నేలరాలిపోయినవి. వెళ్ళటానికిటుతిరిగింది
శోభ. వీరయ్య అగుపించాడు. అతని దగ్గరకెళ్ళి ఎంతో ఆప్యాయంగా
ఆవిరిగిన చెయ్యి నిమిరింది. వీరయ్య వివశుడయ్యాడు... శోభ వెళ్ళా]

శోభ : కవిగారొచ్చారా ?

కొండ : రా లేదండి.

శోభ : చౌదరిబాబు ?

రంగ : ఆయనకూడా రాలేకు.

కొండ: దాను తమకోసం వచ్చేశాడమ్మా !

కోభ : వచ్చి వెళ్ళాడా? కవిగారొస్తే వెంటనే యింటికి రమ్మను; చాల అవసరమైన పనుంది. తప్పకుండా రమ్మాన్నానని చెప్పు (వెళ్ళింది.)

వీర : సుట్టుపట్టానూసి మాట్లాడొద్దంటారా ఎదవా ! నోటి కొచ్చినట్లు కూయటమేనా?

కొండ: ఊ! ఏం మునిగిపోలా !

వీర : మునిగిపోలా (చాలాకోపం వచ్చింది. తన్నేవాడిలా లేచి చెయ్యెత్తిబోయాడు, బాధవల్ల పడుకున్నాడు)

రంగ : నే చెప్పితే ఇన్నావా మావా సూశానా ఎంత మంచామో ?

కొండ: ఏమోలే, ఎవరు సూశారు !

వీర : ఎదవ ! ఒట్టిబండ యెదవవి !

కొండ: ఒరే, జాగ్రత్తగా సూత్తాండు ఇప్పుడేవస్తా (కొండయ్య వెళ్ళాడు)

[చాదరి, అతనివెంట కవి వచ్చాడు]

వీర : కవిగారే ! దయశెయ్యండిబాబు ! దయశెయ్యండి (నమస్కారం చేయటానికి చెయ్యెత్తుతాడు. ఒక్క చేయే వస్తుంది. తనుకింకొకచెయ్యి పోయింది; అప్పుడే జాపకంవచ్చినట్లు పసిపిల్లవానిలా ఏడుస్తాడు) దండం పెట్టటానికై నా చెయ్యి లేకుండా పోయింది బాబయ్య!

[కవి వీరయ్యనుంచం దగ్గర నిలబడ్డాడు వూరికేచూస్తూ]

వీర : అరే ! రంగా ఆ మంచం అట్టా వాలవరా ! మా కూగోళ్ళ కట్టాలెంత బాగా రాశారండి తమరు !

మామీద దయసూపే వాళ్ళు మీరొక్కరేబాబు.
 నల్లని వీళ్ళప్పుడు తల్పు కుంటుంటాం మిమ్మల్ని.
 మీరెంత రాత్తే మాతం ప్తం? మా గతంతగానే
 వుండీనాటివరకు. మా రాజుల మనుసు మారదు. మా
 రంగడు మీ పాటలన్నీ ఎంతో బాగా పాడతాడు.
 ఆ పాటలంటే మా పాణం మా పల్లె పల్లెకు. ఒరే
 రంగా పాడివినిపించరా?

రంగ : ఆ పాటలన్నీ ఈరివుకావు నాన్నా.

వీర : మనపాటలు రాసిన కవిగారు కాదంటారా? కవి!
 (కళ్ళిల్లో నీళ్ళు తిరిగినాయి. మంచంలో కూలబడ్డాడు.
 'పట్టుకోండి నాయాళ్ళు; పారిపోతున్నారు' అని కేక
 కొండయ్య నెత్తిమీద దెబ్బతో నెత్తురుకారుకుంటూ
 వచ్చాడు)

కొండ : పారిపోయారు ఎదవలు; ఎదట బడుంటే బుగ్గరామ
 కీర్తన పాడించే వోణ్ణి.

చాద : కొండయ్యా! ఏమిటది?

కొండ : పొంగపోటు పొడవటానికొచ్చారు మొనగాళ్ళు నిలు!
 సుంటే తెలిసేది కొండయ్య తడాఖా.

శోభ : రంగా! నీళ్ళుపట్టుకురా! (పంచ చించి కట్టుకట్టి మిగిలిన
 పంచ తడిపి ముఖంతుడుస్తున్నాడు)

కవి : ఎవర్రా పెద్దోడా! ఆ మొనగాళ్ళు? పాటు నూటుండి
 సాదించే వస్తాదులు!

చాద : ఇంకెవళ్లున్నారు ? బాబుగారి బాట్లు, కలవాళ్లు బీదలను సాధించే చివరి ఉపాయం యిదే. ఇంకా మనలోనూ కొందరున్నారు. కనుకనే మనగతిలా వుంది !

కొండ : ఏం సాదిస్తారులే బాబూ !... అయితే ఏమైనట్టు బాబూ ఎల్లిన పని?

చాద : ఏమీ కాలేదు.

కొండ : ఎందుకవుతుంది ? నాకు తెలుసు ! నే నప్పుడే అన్నా. ఇట్లా బీదోళ్ళ కడుపులు కొడితేకదా బాబులు మారా జులయ్యేది. ఆ యనెందుకు ఒప్పుకుంటాడు ? ఇన్నావా మానా ? ఏమీ కాలేదంట ! నే నెప్పుడై యిన్నా ?

వీర : ఇనకపోతే మనం ఏం జేస్తారా ? ఆళ్ళదయ !

కొండ : ఇనరు ! ఎందుకింబారూ ? మనం ఇట్లున్నంతకాలం ఇనరు. దయా లేదు గియా లేదు ! ఆల్లదయ మనకక రేదు అసలు !

వీర : అక్కరేకుండా ఏంజేస్తావే ? మనం లేకుంటే ఆళ్ళకు సాగుతుంది కాని

కొండ : ఆ... .. సాగుతుంది ! సాగకే ? అట్టచుకునే మనం యీ కాడికొచ్చింది. కష్టపడేవాళ్ళం మనంలేకుంటే కార్లలో తిరిగేవాళ్ళేమాత్రా ? ఒక్కరోజు వాళ్ళొంచి పనిచేసుకోగలమా ? సాగుతుందట ! ఎక్రముఖాల్లా కాళ్ళ బేరాకనికెత్తే యిసిరికొద్దాను. ఎప్పుడూ మనగతింతే !

వీర : నువ్వూరోజు పెద్దోడా ! నీకు తెలవదు. మంచీ శెడ్డా తెలియకుండా మాట్లాడనాక.

కొండ: వూరుకో. ఏంటి మామా వూరొక్క ! కడుపురగిలిపోతా
వుంటే ? ఎన్నిరోజులు పడినస్తామిట్టా ? బతికినన్ని
రోజులూ ఈ బండశాకిరేనా ? మండే కడుపేనా ?
ఒక్కసారన్నా సెప్పు ఆయన మనకు మంచి నేసింది ?
మంచి నేయకడా తే పోయింది. మంచిగా నన్నా మాట్లా
డింది దరలు యిపరీతంగా పెరిగిపోయి సత్తావుంటే
కూలి ఒక్క కాసన్నా ఎక్కువ చేశాడూ ఆ మారాజు ?
ఇదిగో అదిగో అంటూ నెట్టేశాడా యిన్ని రోజులు ?
ఇప్పుడేమంటే, యుద్ధమే పోయిందటాడూ ? నూకలు
దొంగక్క సత్తావుంటే పుట్టు పుట్టు పెట్టుకొని దొడ్డి
దారిని దొంగతనంగా అమ్ముకున్నాడే ఒక్క గింజన్నా
యిదిల్చిడా మనకు ? సగం కడుపుకైనా తిన తినక
పెళ్ళాం బిడలు యిన్నిటికి తలొగ్గి బండశాకిరీ శేత్తుంటే
యీ రోజే చేశాడు ? ఇక సరిపడదులే మావా !
నీకు తెలసదు.

వీర : ఆః సరిపడకేం జేస్తారా ఎర్రెదన !

కొండ: బతక లేకపోలేం ! రెక్కలు సల్లగుండా లేగానీ బొక్కెడు
కూట్ కెక్కడా కరువుండదులే ! నీకు సెయ్యరిగిపోయి
రకతం ఎల్లనలైపోయి పడుండానని ఎల్లి మొరెట్టుకుంటే
మాట్లాడినంతసేపూ తప్పెవరిదని దబాయించాడు. కాని
ఆ మారాజు 'అయ్యోపాపం' అన్నాడూ ? మనమీసత్తా
వుంటే తప్పెవరిదంట తప్పెవరి ?

కవి : తప్పు మీదేము !

కొండ: ఎవరు తెప్పించి ?

కవి : కయవే ! మీరు త్రాగివచ్చి ప్రమాదం తెచ్చుకున్నాంట !

కొండ: అన్నాడూ !

వీర : అదొకటా బాబూ, మా పేనబతుక్కి !

కొం : అన్నాడంట! నాతో అనమను శెపుతా, తాగినాగంట! తానూతాగింది. బాందీసీనాలు నేనుసూడలా ? తప్పు మాడేనంట. ఆయాస్సిలో అరిగిపోయిందని ఆయన కెన్నాళ్ళనుంచి శెపుతున్నామో అడగండి! యిసిపించుకున్నావా ? వెత్తివ నోరెట్టుకుని శెప్పానే ! పెమాదం జరిగితే మా తప్పా ?

కవి : నిజంగానా ? నువ్వు నిజమే చెప్పుతున్నావా !

కొండ: అడగండి. నా యెదుట గనక ఆమాటనుంటే శెప్పేనాడిని. యెగెయ్యటాని కిదొక దారి ఆలోచించుకొన్నట్లుంది. సూశానా ? యింకా మూసుకుని పడుంటావా? తేలిపోయిందింకేం ! మనం సేయబగిందేమో శేసి పూత్రాం. అంతే. (కవి రాతిబొమ్మలా కూర్చున్నాడు)

వీర : కవిగారూ ? మీకన్నా తెలియదా మా పేదోళ్ళ బతుకు. మీకన్నా శెప్పకూడదా నాయం !

నాన : న్యాయం ! ఏక్కడుందోయ్ న్యాయం. అసలు న్యాయమనేదే ప్రపంచంలో వుంటే. కవులందరూ ఇలా మౌనంగా కూచిచానాలి ? కవి మన తాపున మాట్లాడాలి ? ఇంకా కష్టముఖాలు వ్రాయాలి ? ఒక్కచోజు

పోషించ గలరా కవిని ! పూటకూటికి తిన్నగాలేని
మీరేం చేయగలరోయ్ కవికి ? భోజనాలా భోజనం
బెట్టగలరా ? రాయలలా రత్నాలు కురిపించ గలరా ?

వీర : కడుపులో పేగులతో గూడా మాడిన వచ్చినాళ్ళం
మేమేం సేయగలం బాబు ?

కొండ : కలవాళ్ళదేనా ప్రపంచమంతా ?

వీర : బీదోళ్ళను దయనూశే వాళ్ళేలేరా బాబు ?

చౌద : అవును. బాబు ఆయన్ని పోషిస్తున్నారు. చితికి
పోయిన ఆయన్ని వృద్ధరించి ఆయన కవిత్వాన్ని పాలు
పోసిపెంచి ఆ కవితా పుష్పాలను స్వాగ్రహితంగా
ప్రపంచమీద వెదజల్లు తున్నారు. ఆంధ్ర సాహిత్యా
నికి ఆమోఘంగా సేవచేస్తున్నారు. మీరేం చేయ
గలరు ? మీలాగ పూరిగుడిసెల్లో ముగ్ధనివ్వగలరు !
మీలా పస్తులు పడుండ బెట్టగలరు ! హుం. అసలు
మీ చెమటకంపుకు కవిత్వంకూడానా ? (కవి తలెత్తి
చూచాడు) మీకు కాదు ? యీ కూలి కుంకలకు
చెపుతున్నా. కవికి ప్రపంచంతో సంబంధంలేదు, కవిది
కేవలం వ్రాహ్మ సామ్రాజ్యం. ఆ వ్రాహ్మ సామ్రాజ్యంలో
కలలు. ఆ కలల్లో ప్రేమగీతాలు, ఆ ప్రేమగీతాల్లో
‘ఓం సత్యం, శివం, సుందరం !’

కవి : చౌదరీ—

చౌద : కోపం వచ్చిందా ? అంతా అగమ్య గోచరంగా వున్న
వాళ్ళకు యింకా అగమం ఎదగండి ! ఓ ! నేను

మర్యాదగా మాట్లాడటం నేర్చుకోవాలి. అయినా
యీ ప్రపంచంలో నాకింకేం మర్యాదవుంది లేండి!
ఈ ప్రజ, యీ సంఘం, దేశంతప్ప, ఈ పెద్దపెద్ద స్వర్ణ
పదాలు తప్ప నాకింకేం తెలుసు? మీరు కవులు. ఏ!
మరచాను. మీరు కవులు కాదుగా?

కవి : చౌదరీ నన్నెందుకు చంపుతావు?

చౌద : చంపుతున్నానా? అజ్ఞానంలో, అమాయకత్వంలో,
ఆకలిమంటల్లో, అటమటిస్తున్న ఈ అస్థిపంజరాలు
మీకు కనపడుతున్నాయా? వారి రోదనలు మీకు
వినపడుతున్నాయా? వీళ్ళందరూ మనుష్యులు! ఈ
మనుష్యులే దేశం, సంఘం, అన్నది మరనకండి! కవి,
గారూ! ఆలోచించండి. ఇప్పటికైనా మీ కవిత్వాన్ని
ఈ కష్టజీవులకొరకు వినియోగిస్తారా? లేక, ధనికుల
ఆశ్రయమే స్వర్గధామ మనుకొని వారి కాముకత్వానికి
చక్కలిగింతలు పెట్టి రేకెత్తించే ప్రణయగీతాలు
వ్రాస్తారా? నిర్ణయించుకోండి. దేశదేశాలు మారినా
మనం మారం. మన సాహిత్యానికి ఆదినుంచీ ఈ బాని
సత్వం తప్పలేదు. అన్ని దేశాలలో కవులు ప్రజల
కోసం బ్రతుకుతున్నారు. మనదేశానికే ఈ దౌర్భాగ్యం
కవిగారూ! ఒక్కసారి కళ్ళు విప్పి చూడండి.

కవి : చౌదరీ! (అమాంతం చౌదర్ని కౌగిలించుకున్నాడు)

[చౌదరి కంఠం పడ్డాడు. కవి వీపుమీద తడుతున్నాడు.

కవి కళ్ళనుండి ధారగా కన్నీరు కారిపోతోంది.....]

కవి : ఎన్ని పవిత్ర దేవాలయాలు ! ఎందరుదేవుళ్ళు ! ఈనాడు
చూచాను; తెలుసుకున్నాను తరించింది నా జన్మ.
చౌదరీ ! నాకు పునర్జన్మను ప్రసాదించావు నన్నొక
పాపకూపంనుంచి పైకిలాగావు ! రక్షించావు !

చౌద : కూర్చో—కూర్చో

కవి : గంటగా నన్ను కలవరపరచిన తుఫాను ఆగిపోయింది.
నాలో చెలరేగినబాధ నివారింప బడింది. అబ్బ !
ఈరోజు శుభదినం. గౌతముడు రాజభోగాలు పరిత్య
జించిన పుణ్యదినం.

చౌద : విశ్రాంతి తీసుకో : సావిధానంగా ఆలోచించు కర్తవ్యం.

కవి : నే నెంతటి సరకంలో నివసిస్తున్నానో, ఏపాము పడగ
నీడలో విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నానో. కళ్ళకు కట్టింది.
ఇక అక్కడుండ లేను. ఒకక్షణం ఆ, మోసంలో ఆ సర
కంలో నిలువలేను. తక్షణం—

కౌండ : తనుర్ని ఎంటనే యింకాక రమ్మని శోచమ్మగాయ కెప్పెల్లా
రండి. తప్పకుండా రమ్మన్నారు.

కవి : శోభా ! ఎందుకూ ?

కౌండ : చాల అవసరమైన పనుందన్నారు. దాసుకూడా వచ్చి
లెప్పారండి.

కవి : సరే ! తుదివందనా లర్పించి నన్నా !

చౌద : అగు. నువ్వనుకున్నంత సులభం కాదది.

కవి : ఏం ?

చాద : పిచ్చివాడా! యిన్ని రోజులు నిన్ను పోషించిన నాకు నిన్నింత సులభంగా శత్రు పైశ్యంలో చేరినావా చూస్తూ చూస్తూ.

కవి : నేను స్వతంత్రుణ్ణి !

చాద : అది ఒక్క టి మాత్రం నీవు పోగొట్టా కొన్నానన్నది ఇప్పుడు గ్రహిస్తావు. నిన్నతడు పోనివ్వడు.

కవి : ఏం జేస్తాడు.

చాద : ఏమన్నా జేస్తాడు.

కవి :

కొండ: ఏం జేస్తాడు బాబు! చూద్దాం ఇందగముండగా ఈగ వాలనిత్రామా ఆయనమీద. మా గొంతులో పాణాలుండగా ఆయనకేం బయంలా!

కవి : తమ్ముడూ! నేనింతవరకూ మీకు చేసిందేమిట నాకు మీ ప్రాణాలిస్తారా? నా గొంతులు బ్రదలై పోతున్నవి. ఏదీ! ఒక్కసారి తమ్ముడూ (కొగిలించుకున్నాడు) రంగా యిలారా! పాడవోయ్. ఒకపాడు పాడు (రంగడు పాడుతున్నాడు చాదరికగాడా కలిచాడు. కొండయ్య గొణుకొంటున్నాడు. వీరయ్య చెల్లగా లేచి కూర్చున్నాడు పాడుతూ.)

మేలుకో ! మేలుకో !

పీడిత ప్రజలకు ఆశాజ్యోతి

నేడగుపించిందోయ్ ! నేడగుపించిందోయ్ !

ఎండినగుండెలు మండేకడుపులు

ఏకమైతే ఎదురు తిరిగితే

లోకాలన్నీ వూగిపోవా !

లోకాలన్నీ అగిపోవా :

॥ మేలుకో ॥

అదిగోనోయ్ ! అదిగోనోయ్ !

తూరుపుకొండలు జేవురించినవి !

నరసింహాలై పురకండోయ్ !

పరశురాములై పోరండోయ్ !

మేలుకో

రేపటిలోకము మాదేనోయ్ !

మాపటి చీకటి మాసిందోయ్ !

గణగణగణగణ ఘంటారావం

ధణధణధణధణ విజయదుంధుభి

మ్రోగించండోయ్ ! సాగించండోయ్ ! ॥ మేలుకో

[తెర పడుతుంది]

*** ★ ***

ప రి

నాలుగవ

[బాబుయింట్లో గది. మొదటి రంగంలాగే]

శోభ : (ఇటూ అటూ పచారుజేస్తుంది)

దాసు : (తొందరగా వచ్చాడు) నీకోసం అక్కడికి వెళ్ళాను తల్లీ.

శోభ : అన్నయ్య యింట్లోవున్నాడా ?

దాసు : లేడు.

శోభ : వెళ్ళిన పని ఏమైంది ?

దాసు : దాసువెళితే పని కాకుండా వుంటుందా ? కానీ అబ్బ ! ఎంత అవస్థపడ్డానో తెలుసా? సాధించేది ఒక ఎత్తయితే సాధించిన సామాగ్రి జాగ్రత్తచేయటం బ్రహ్మప్రయత్నమైంది. నాప్రాణం ఇంతవరకు నాలో లేదంటే నమ్ము. భగవంతుడున్నాడు ! ఎక్కడ బాబుకు తెలిసిపోతుందో అని దీనిని కాపాడటంతో నా తలప్రాణం తోకకు వచ్చింది.

శోభ : ఇంకొక్క అరగంట దాసూ ! అంతవరకూ ఎవ్వరికీ తెలియనియ్యకుంటే చాలు. వాళ్ళతో జాగ్రత్త అని చెప్పావా కొంపతీసి—

సలే తల్లీ ! ఇంత పయస్సెన్సి
యదూ నాకు ? ఇంతకూ

ప్పకుండా వస్తారు.

చూ.

౨ !

∴ (మెల్లిగా వైసంచలో చుట్టుకున్న పుస్తకాలు తీసి
యిస్తాడు) దాచుతల్లీ భద్రంగా దాచు. జాగ్రత్త !
దాసుపడ్డ శ్రమంతా వృధా అవుతుంది. కథ అడ్డంతిరిగి
పోతుంది. జాగ్రత్త !

శోభ : దానూ ! మరింకో విషయం; ఏంచేశావు ?

దాసు : అన్నీ ఏర్పాటుచేశాగా ! కవిగారు రావల్సిందొక పే
ఆలస్యం ! యింతకూ ఆయన ఎక్కడికి వెళ్ళినట్లో ?
అక్కడికి రాకుంటే ?

శోభ : తప్పకుండా అక్కడికే వెళ్లుంటారు, చౌదరిగారిని కలుసు
కొని. ఏం భయంలేదు. ఇప్పుడే గమ్మన్నావా? వాళ్ళను
కూడా.

దాసు : ఆఁ కొంచెం ముందుగానే గమ్మన్నా లే ఎందుకై నా
మంచిదని.

['దానూ !' అని కేక]

దాసు : దాచు, దాచు, ఏచేశాను.

[శోభ పుస్తకాలను డ్రాయర్లో దాచింది. దాను వెళ్ళాడట. శోభ ఇటు వెళ్ళింది. ఒక్క-క్షణం నిశ్శబ్దం; గడియారం మాత్రం టక్ టక్ మంటూంది. శోభ కులాసాగా ఏదో పాడుకుంటూ వచ్చింది.....]

కలకల లాడిందీ- మా -

తెలుగు నందనం

కిలకిల నవ్విందీ !

॥కల॥

క్రొత్త క్రొత్తగా

తేట తేటగా

పాటలు పాడిందీ....మా

తెలుగు కోయిల

బాటలు తీర్చింది !

॥కల॥

పూవు పుణికితే పొంగే తేనెలు

కొమ్మ కదిపితే 'కూ కూ' స్వరములు

పచ్చని వెచ్చని పచ్చిక బయళ్ళు

రాయలనాటి రంగు తివాసీలు

॥కల॥

[కొంతసేపటికి బాబు, అతనివెంట దాసు వచ్చారు.]

బాబు: శోభా ఎక్కడి కెళ్ళావు సి.కారు ?

శోభ : పార్కు కన్నయ్యా !

దాసు: దాసూ ! నీకు తెలియండి కాదుగా ? మన శోభ ఎన్నడన్నా అబద్ధమాడిందా ? అమ్మ దాన్నలా పెంచింది.

నాకు తెలుసు. పీకపోయే విషయమైనా శోభ అబద్ధం చెప్పదు! కానీ అదేమిటో యీనాడు (—) గంటలకు అమాంతంగా మా శోభ సర్వసంధురాలైన మా శోభ అమోఘంగా అబద్ధం చెప్పేసింది. ఏమిటి చెప్పా కారణం! సముద్రదాలన్నీ ఏకమైనవా? సూర్యుడు పడ మట వుదయించాడా? ఏమిటి దానూ కారణం?

దాను: నాకామె అబద్ధం చెప్పిందని అసలు తెలీదండీ!

బాబు: దానుకు సత్యం అసత్యంకూడా తెలియకుండా వచ్చింది. ఇది మరో విషయం! ఏమిటబ్బా యీరోజు చాలా వింతగావుంది?

దాను: నాకూ అలాగే వుందండీ.

శోభ: ఇంతకూ ఏమిటన్నయ్యా అబద్ధం?

బాబు: నీవు పార్కుకు వెళ్ళింది పచ్చి అబద్ధం. నేను ఇప్పుడేగా అక్కడనుంచి రావటం.

దాను: అంతమాత్రాన అది అబద్ధ మౌతుందాండీ? ఆమెని మీరు చూచి వుండక పోవచ్చు.

బాబు: అవును. అదీ జరగవచ్చుగా! పోనీ—కవిగారెక్కడ శోభా?

శోభ: ఇట్టోలేయా!

బాబు: లేలే! ఆమెనకూడా బయటికి వెళ్ళాడు. అబ్బ! ఈరోజు కవిగారు గడప దాటినందుకు పెద్దడిన్నారు చేయ బోతున్నా! ఇంతకూ — ఆమెన ఎక్కడికి వెళ్ళాడు?

శోభ: ఏమో! ఎక్కడికెళ్ళా

బాబు: ఎక్కడి కెళ్ళారనే నిన్నడగటం?

స : నాకేం తెలుసు.

బాబు: ఊరి చెప్పా, కవిగా రెక్కడికి వెళ్ళారు ?"

శోభ : ఏమిటా తీవ్రం ?

బాబు: రఘు ఎక్కడి కెళ్ళాడు ?

శోభ : నాకేం తెలుసు ?

బాబు: నీకు తెలుసు.

శోభ : నాకు తెలీదు.

బాబు: తెలీదూ ! దానూ ! కవి ఎక్కడ ? ఎక్కడికి వెళ్ళాడు ?

దాను: ఎక్కడికీ వెళ్ళేవాటి మనిషి కాదండీ ఆయన ! ఈ గది, పుస్తకాలు, తమరు తప్ప వేరే ఎరుగడే ఆయన ?

బాబు: దానూ ! నిజం చెప్పా.

దాను: ఈ నృద్ధాప్యంలో యింత బ్రతుకు బ్రతికి అబద్ధంకూడా చెప్తానా ?

బాబు: ఎవ్వరికీ తెలీదు. ఎవ్వరికీ తెలియకుండా ఎలా వెళ్ళాడు ? ఇంట్లో కూర్చుని ఏం జేస్తున్నట్లు ?

దాను: బాబుగారికాలం నుంచి లెక్కలు వ్రాయటం ఒక్కపని చేస్తున్నాను. గుమాస్తా, అంటే మనుషులకు కాపలా వుండాలని తెలీదు.

బాబు: షటప్ !

దాను: బాబూ ! మాటజారవిడుచుకోకు !

[బాబు పొరపాటని గ్రహించాడు]

దాసు: ఎత్తిపెంచిన అభిమానంకొద్దీ పూరుకొన్నా. అదేమా,
నువ్వు కేవలం యజమానిగా అనివ్రంటే— (వెళ్ళా)

[రంగడు వచ్చాడు]

బాబు: రంగా! కవిగారు రాలేదూ?

కోభ: (సైగచేసింది చెప్పబద్దని)

రంగ: లేరాండి?

బాబు: భోజనానికికూడా రారూ? అక్కడే వుండిపోతారేం?

రంగ: ఏమోనండి.

బాబు: నీతో చెప్పలేదూ?

రంగ: నాతో ఎలా చెప్తారండి?

బాబు: రంగా! యిదిగో పదిరూపాయలు ఉంచుకో.

రంగ: జీతం పన్నెండనుకున్నామండి. యింకా రెండురావాలి.

బాబు: జీతంకాదు. బహుమానం!

రంగ: జీతంయితే బహుమాన మిచ్చినంత పున్నె మేనండి.

బాబు: జీతం, బహుమానం అన్నీయిస్తా కవిగారెక్కడున్నారు
చెప్పు?

రంగ: ఏమోనండి; ఎప్పుడన్నా బయటకు వెళ్లే అలవాటున్నా
ఫర్వాలా వుదామరిగ్గా శెప్పొచ్చు. ఎట్ట శెప్పనండి?

కోభ: లైబ్రరీవైపు వెళ్ళుంటారేమో?

రంగ: ఆ-అవునండి ఎల్లుండొచ్చు.

బాబు: నా చిట్టితండ్రి! ఎంత గాగా ఆడావురా అబద్ధం? ఊరి
యింకొకపారి, ఎక్కడున్నారు?

శోభ : నూకల్లో ఏదో మీటింగుందేమో యీ రోజు !

బాబు : శోభా ! నువ్వురోక ! నిజం చెప్పు ఎక్కడున్నారు ?
అరె ! శోభ ముఖంలో ఏముందిరా కోతులు ! అడుగు
తూంటే శోభముఖం చూస్తావేం ! ఊ - చెప్పు !
చెస్తావా లేదా ? (గద్దించాడు)

రంగ : మాయింటి కొచ్చారండి.

శోభ : వెళ్ళారా ?

బాబు : ఆ వెళ్ళాడు. వెళ్ళకేం ? ఇప్పుడెక్కడ ?

రంగ : చాదరిబాబుతో వస్తున్నారండి.

బాబు : ఏం జేశారు అక్కడకొచ్చి ?

రంగ : మా నాన్నని చూశారండి.

రంగ : ఇంకా ?

రంగ : మాకొక సమ్మెపాట రాసిచ్చారండి.

శోభ : వ్రాసిచ్చారా ?

బాబు : ఆ వ్రాసిచ్చారు ! శోభ కూడా వచ్చింది ? దాసు
కూడా ఏం ? అవునా !

రంగ : అవునండి.

బాబు : అవును. అందరూ దొంగలు ! అందరూ దగుల్బాజీలు !
అందరూ నా యింట్లో నా సొమ్ముతిని నాకే ఎసరు
పెడుతున్నారు. అందరూ నా పంచ నీడలో బ్రతికి నాకే
ద్రోహంచేస్తున్నారు. నాగొంతు కోయడానికి ప్రయత్ని
స్తున్నారు. ద్రోహులు ! నీచుల్ని చేరదీస్తే ఏంజేస్తారు ?

శోభ : అన్నయ్యా !

బాబు: ఏం? ఎందుకూ రోషం? చేయాల్సిన పనేదో చేసి ఇంకా రోషం ఎందుకూ?

శోభ: రోషపడకుండా వుండటానికి నేనేమంత నీచమైన పని చేయలేదు.

బాబు: చేయలేదూ? ఇంతకన్నా ఏంచేయాలి? ఆ కూలి కుంకల పాకలకు పోయొచ్చావు. అంతకన్నా ఇంకేం చేయాలి?

శోభ: వెళ్ళాను; నా యిష్టం!

బాబు: నీ యిష్టం? నీ యిష్టంకాదు తెలుసా. వంశానికి పేరూ ప్రతిష్టా అంటూ వున్నయ్. నీ యిష్టంవచ్చినట్లు నువ్వు పోలేవు; పోకూడదు కూడా! నువ్వెందుకు వెళ్ళావో నాకు తెలుసు. మహాదయగలదాన వనిపించు కోవా లని వెళ్ళావు. గడించి పోస్తుంటే అందరూ దయగలవాళ్లు కావచ్చు. నీ కార్లు, నీ భోగాలూ, దానాలూ, ఎక్కడి నుంచి వస్తున్నాయనుకున్నావు. ఆకాశాన్నుంచి వూడి పట్టలేదు. నీలాగే నేనూ మహాదయగలవాడిలా వుండొచ్చు. మరుసటి రోజున నీ గతి ఏమౌతుందో తెలుసా? వెళ్ళిందట వెళ్ళింది నీయిష్టం!

శోభ: ఇదంతా నాకోసమే చేస్తున్నావా?

బాబు: మిమ్మల్నందరిని పోషించటానికాక యింకెందుకు? నేను ఒక్కణ్ణి నెత్తిన వేసుకుపోతున్నావా! ఆ చౌడరి గాడా ఇంతా చేస్తున్నాడు. నీకీ విషంపోసింది కూడా వాడే. (నయంగా) శోభా! మనం ఎంతతగ్గిపోయి వాళ్ళతో కలవాలనుకున్నా వాళ్లు మనల్ని దూరంచేసి

పెడతారు. వాళ్లు మనం ఏకం కావటం ఏనాడూ జరిగదు. నువ్వు యీ పిచ్చి పిచ్చి సిద్ధాంతాలన్నీ మానేయ్; మనకొక తాహతు వుంది. తాహతుకుతగ్గ ప్రవర్తన లేకుంటే లోకం మనల్నే నవ్విపోస్తుంది. నీ వుదార స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోదు. ప్రపంచాన్ని నువ్వు మరామ్మత్తు చేయలేవు. ఆ చౌదరి యిచ్చిన పుస్తకాలు చదివి నువ్వీ వెర్రిలో పడుతున్నా వంటే!

శోభ : అన్నయ్యా! ధనంచేత కల్పింపబడ్డ యీ తాహతులన్నీ క్షణికాలు. హృదయానికి సంబంధించిన మానవ ధర్మాలుమాత్రమే శాశ్వతం. ఆ ధర్మాల ననుసరించిన వారికి ఏనాటికీ లోపంరాదు. ఇది తెలుసుకో అన్నయ్యా!

బాబు: అయితే నీ ఆటలు మాననంటావు. యీ ద్రోహం జరిగిస్తూనే వుంటానంటావు. నిన్ను యిన్నాళ్ళు పెంచి పెద్దచేసిన అన్నయ్యకంటే ఆ కూలికుంకలే అధిక మయ్యారంటావు. ఆ కవినీ నువ్వే తీసుకువెళ్ళివుంటావు. ఎక్కడికి కనీసం వెళ్ళమనైనా చెప్పి వుంటావు. రానీ రానీ—ఆ కవిని. ఆ సమాచారం కూడా ఏమిటో తేల్చుకుంటా!

[కవి వచ్చాడు]

బాబు: ఓ! కవిగారా? దయచేయండి! ఎక్కడికెళ్లారు?

కవి : ఎక్కడికో!

బాబు: ఊహ తమకే తెలియదన్న మాట! పోనీ—స్టేటుమెంటు వ్రాశారా?

కవి : లేదు.

బాబు: లేదూ? వెంటనే వ్రాసిపెట్టండి. చాలా అవసరం.

కవి : నేను వ్రాయలేను.

బాబు: అంటే?

కవి : నావల్ల కాదని.

బాబు: నీ చేతకాదనేనా?

కవి : కాదు, నా అంతరాత్మ విరుద్ధమైన పని నేను చేయలేను.

బాబు: గంటకు పూర్వంలేని అంతరాత్మ ఇప్పుడు ఎక్కడ నుంచి ఊడిపడిందా అని? చౌదరి అంతరాత్మలు తయారుచేసి అమ్ముతున్నాడేం?

కవి : గంటకు మునుపుకూడ నాలోనే వుంది. ఎక్కడనుంచీ ఊడిపడలేదు. కానీ ఇన్నాళ్ళనుంచీ నాకు తెలియదు. ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాను.

బాబు: ఏమని? అంతరాత్మ వుందనేనా?

కవి : కాదు మీది అన్యాయం. దౌర్జన్యమని?

బాబు: ఏమన్నావ్?

కవి : మీది అన్యాయం; దౌర్జన్యం!

బాబు: అన్యాయమే. నీధులంబడి ముప్పైతుకు బ్రతకాల్సిన నిన్ను కనికరించి, ఆశయ మిచ్చి, తిండి పెట్టింది అన్యాయం! చావనున్న నిన్ను తీసుకొచ్చి రాజు పోగాలిచ్చి బ్రతకనిచ్చింది అన్యాయం! కట్టుగుడ్డలు

కూడ లేని నిన్ను నా యింట్లో, నా తమ్ముడిలా, పెరగ
నిచ్చింది అన్యాయం! నా సొమ్ముతని, నా పంచలో
బ్రతికి, నన్నే ఆక్షేపించటం అన్యాయం కాదు! నాకు
ద్రోహంచేయ తల పెట్టడం అన్యాయం కానే కాదు!
చీ! సిగ్గులేదూ నీ బ్రతుకి!

కవి : : యువ్ నోరు!

బాబు: ఆం.

కవి : ఏంటీ నీ బెదిరింపు? నువ్వేం తేరకు పెట్టలేదు. నా చేత
వుపన్యాసాలూ, వ్యాసాలూ వ్రాయించుకొని వప్పు
జెప్పి పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించుకున్నావు. నీ కీర్తి
కోసం నన్నవసర మైనప్పుడెల్ల వినియోగించుకున్నావు.
నా వ్రాతల మూలంగా వూర్లో పెద్దపెద్ద పదవులన్నీ
ఆక్రమించావు! ప్రజల్ని పీక్కుతింటున్నావు! నేను
మోసపోయాను. ప్రజల్ని మోసపుచ్చటానికి నీకు
సహాయ పడ్డాను. నా కవిత్వాన్ని నీకు అమ్మాను.
ప్రజల్ని దోపిడి చేసేందుకు నీకు అండగా నిల్చాను.
అక్షరం మాట్లాట్టానికి చేతగాని నువ్వు నామూలంగా
మహావక్త వనిపించుకొన్నావు! నీకా నాకా సిగ్గులేందీ!
ఇక నీ ఆశయం నా కక్కరలేదు. నీకో నమస్కారం,
నీ పోషణకో నమస్కారం.

బాబు: ఆగు! ఎక్కడికెళ్తావు?

కవి : ఎక్కడికో—నీ కెందుకు?

బాబు: నువ్వెళ్ళటానికి వీలేదు.

కవి : ఆజ్ఞాపిస్తున్నావా?

బాబు: అవును.

కవి : నేను నీ సేవకుణ్ణికాను, బాగత ! ఇంతవరకూ నీ బ్రతుకు రహస్యం ఎవరికి తెలియకు, నీ యింటివారికి తప్ప. అది కాస్తా నలుగురిలోకి తెచ్చుకోకు. నిన్నింతటిలో మరచి పోతాను. అనవసరంగా పెంచుకున్నావా? నలుగురూ నీ ముఖాన పున్నే అవకాశం కోరి తెచ్చుకుంటావు.

బాబు: నువ్వు వెళ్ళటానికి వీల్లేదు (బిగ్గరగా అరిచాడు)

కవి : నువ్వు నన్ను ఆజ్ఞాపించటానికి అసలే వీల్లేదు. (అంత బిగ్గరగానే అరిచాడు)

బాబు: వుంది. నా కధికారముంది ! నువ్విక్కడనుంచి కదలటానికి వీల్లేదు. నీ ఖాతా చెల్లించి మరీ కదులు.

కవి : నా ఖాతా యేమిటి ?

బాబు: నీ ఖాతా యేమిటా? నీ బాబుగాడి సొమ్మనుకున్నావా, యిన్నాళ్ళు ఖర్చుపెట్టింది? ఎవడబ్బ సొమ్ము? పుస్తకాలేవో అఘోరించి అమ్ముకొని చెల్లించి తీరుతావని యిచ్చాను. కాని తేర గిక్కడ పోసిపెట్టుందని, నీకంటే పుణ్యాత్ముడు దొరకలేదని యివ్వలేదు. తిండిపెట్టాను ధక్కుంగా, అది చాలదూ? ఆ వెయ్యి చెల్లించి మరీ కదులు.

కవి : వెయ్యి గూసాయిగే !

... ము: ఆ వెయ్యి రూపాయలు, మర్యాదగా చెల్లించు, కాదన్నావా యిప్పుడే పోలీసుల్ని పిలిపిస్తా. నే ననుకుంటే నిన్నే మైనా చేయగలను. తెలిసిందా? వెళ్ళావ్! ఎక్కడికి వెళ్ళావ్? ఎవరి బలూచూచుకొని వెళ్తున్నావో వాళ్ళేను య్యారిప్పుడు? చెల్లించలేదా? రానీ ఎవడానుకుంటాడో చూస్తా?

[కవి నిష్ఠాంతపోయి నిల్చున్నాడు. కొండయ్య లోనికి వెళ్ళాడు.]

కొండ: ఆగు! బలేదబాయిస్తుండవే! నోరేనాయక నేనా నీదబాయింపు! ఎయ్యి రూపాయలియ్యాలీ నీకు! ఇత్తాం ఇత్తాం చీదోళ్ళని దోచుకుని, కడుపుకొట్టి గడించి ఇనప్పెట్టెలో దూపెట్టుకుని బలిసిపోయిన నీ కెయ్యిరూపాయలియ్యాలీ? ఇత్తాం.

బాబు: ఏయ్!

కొండ: ఏంటి నీ బెదిరింపు. ఏంటి నీ దబాయింపు ఏంజేస్తావ్! పానాలు తీశేత్తావ్; జైల్లో పడేత్తావ్. అంతేగా? పోతాం; సత్తాం; యీ సచ్చేది అక్కడే సత్తాం!

బాబు: ఏయ్! Beggar! Rascal!

కొండ: రాస్కలంట్లా (పైకిపోయాడు)

కవి : కొండయ్యా—(ఆపాడు)

[కొండయ్య కట్టేసిన సింహంలా వగరుస్తున్నాడు.]

కవి : పూరుకో! నీకు తెలీదు నామాట విను.

కొండ: ఇత్తం బాబు.

శోభ : అయితే కవిగారూ ! మీరు నీశ్చయంగా యిక్కడనుంచి వెళ్ళాలనుకున్నారా ?

కవి : అవును; ఇంకొక ఊణం వుండలేను యీ నరకంలో.

శోభ : ధనికుల ఆశ్రయం లేకపోతే ఎలా బ్రతకగలరు ?

కవి : ప్రజా సేవలో బ్రతుకుతా; ప్రజాబలమంతా నాదే.

శోభ : కవిగారూ ! అవసరమైనంతవరకూ ధనికుల నాశ్రయించి, ఆశ్రయించి వున్నంతవరకూ నారి కనుకూలంగా వ్రాసి, అవసరమైనప్పుడు, ఇంకొక ఆశ్రయం లభించినప్పుడు వారిని తిరస్కరించి, తిట్టిపోయటమేనా మీ నీతి ?

బాబు: అడుగు. అలా అడుగు ! బాగాసిగ్గు వచ్చేలా అడుగు !

కవి : శోభా ! నువ్వు యిలా మాట్లాడుతున్నావా ?

శోభ : అయితే యిప్పుడేమంటారు ?

కవి :

బాబు: ఏం పలకవేం ? పలుకలేదు. ఎలా పలుకుతాడు.
వెళ్తాట్ట (వికటాట్టహాసం చేస్తున్నాడు. దాసు వచ్చాడు)

శోభ : అన్నయ్యా ! ఆపు !

బాబు:

శోభ : కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు: ఆహా ! మహారాజులాగా వెళ్ళనీ నా డబ్బు చెల్లించి.

శోభ : మళ్ళా చెప్తున్నా. వెళ్ళనీ.

బాబు: వెళ్ళటానికి వీలేదు.

శోభ : మళ్ళీ చెప్పున్నా : వెళ్ళనిస్తావా ? లేదా ?

బాబు : శోభా ! పోతే మ.

శోభ : అన్నయ్యా ! నా మాటవిను. నీ గోయి నువ్వే త్రవ్వ కుంటున్నావు. కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు : నన్ను బెదిరించకక్కర్లేదు. నాకు తెలుసు.

శోభ : అంతేనా ?

బాబు : అంతే.

శోభ : అయితే, వెంటనే పోలీసులకు రిపోర్టుచేసి నిన్నే క్షణంలో Prosecute చేయించగలను. ఏమంటావ్ ?

బాబు : నీకు మతిపోయింది. నన్నుకాదు. ఆ కవిని. ఆ కవిని అప్పగించాల్సింది.

శోభ : కాదు, నిన్నే. శ్రీ రావుబహద్దూర్ బాబురావ్ నాయుడుగారే.

బాబు : ఆఁ !

శోభ : అవును. అతను వ్రాసిన పుస్తకాలన్నీ నీ పేరట అచ్చు వేయించుకున్నావ్. నీపరువు తీయాలంటే నాచేతుల్లో వుంది. అమాయకుడైన ఆ కవికీ విషయం తెలియదు. అతని ఉపన్యాసాలు, వ్యాసాలు ఉపయోగించుకోవటమే సిగ్గు ! అది చాలక పుస్తకాలుకూడా అచ్చు వేయించు కున్నావ్ ! దొంగిలించావ్ ! అతన్ని మోసంచేశావ్. ఏమంటావ్ !

కవి : నీ మాట నా ?

బాబు : అబద్ధాలు ! శుద్ధ అబద్ధం ! శోభా—

శోభ : ఇంకా ఎందుకు పెనుగులాడతావ్ ? ఇంకా మోక్షం చెయ్యాలని ఎందుకు యత్నిస్తావ్. నీ చేతులారా నువ్వే యింత రభస చెప్పుకున్నావ్. ఇవిగో అచ్చపు స్తకాలు యివిగో వ్రాతప్రతులు. ఏం ? ఇంకా అబద్ధమేనా ?

బాబు : ... వెళ్ళండి, వెళ్ళండి, అందరూ వెళ్ళండి. యీ క్షణం వెళ్ళండి. నువ్వు వెళ్ళు. నువ్వు, నువ్వు, అందరూ వెళ్ళండి (అంటూ తానే వెళ్ళాడు)

కవి : శోభా ! ఇప్పుడక్కడ మైంది నువ్వంటే ఏమిటో.

దాను : నేను చెప్పలేదూ అచ్చం తల్లిపోలికని.

రంగ : నేనూ తెప్పాను, శోభమ్మ సాలా మంచిదని.

శోభ : ఏంటి రంగా ! అలా పైకప్పుకేసి చూస్తున్నావ్ ?

రంగ : ఇంత కేకలికి పైకప్పింకా నిలిసుందా అని !

శోభ : రంగని పాటలే యింకాకూ కారణం. నాలో యింత మార్పు తెచ్చినవా పాటలే. ఏది రంగా ! పాడు.

రంగ : మధ్య 'ఆపు ! ఆపమన్నది నీన్ను కాదూ ? చెవుల్లో చెట్లు మొలిచినయిట్రా' అని ఒక కవిగారు విరుచుకు పడతారేమో ?

శోభ : ఫర్వా లేదులే, పాడు,

రంగ : పాడమని ఏదవ పాటంటే మాత్రం నే నొప్పుకోను.

కవి : ఛీ ! లేదులే, పాడు.

[రంగడు పాడుతున్నాడు]

పలుకవోయ్ పేదోళ్ళ బ్రతుకు తెలసేటట్లు
వ్రాయవోయ్ కలవాళ్ళు వణికిపోయేటట్లు
గుడిసెలలో వెన్నెలలు కురిపించవోయ్
వడిసెలలా నీ కవిత వర్షించవోయ్
ఓ కవీ : ఓ కవీ !

[రంగడు పాడుతూ వెళ్తున్నాడు. కవి, శోభ, కొండయ్య
అతన్ని వెంటచేస్తున్నారు. దాసు దీవిస్తున్నాడు చిరునవ్వుతో.]

[తెర పడుతుంది.]

Blank page

Blank page

ర చ యి త

ఆంధ్రదేశంలో, ఆధునిక నాటక లోకంలో 'ఆత్రేయ' పేరు విననివా రుండరు. నటుడై, నటనానుభవంకో, నాటక రచనకు దిగి, నటుడుగానూ, నాటక రచయితగానూ, మంచి పేరు ప్రఖ్యాతులు గడించి వారిలో వీరు ప్రథములు. నటనద్వారానూ, నాటక రచనద్వారానూ నాటక రంగంలో బ్రహ్మాండమైన విప్లవం తీసుకువచ్చి, ఆంధ్రదేశపు దృష్టిని సాంఘిక నాటకాలమీదికి మరలేట్టు చేశాడు. ఈనాడు ఆంధ్రదేశంలో పల్లె పల్లెలో ఇంత నాటకవ్యామోహం కలగటానికి కారణం చాలవరకు ఈయన నాటకాలేనవదచ్చు.

నెల్లూరుజిల్లా, స్వామిరేణి పేట జన్మస్థలం. చాలాకాలం పత్రికా రచయితగా పనిచేశారు. ప్రస్తుతం మద్రాసు, కోయంబూరు సినిమా కంపెనీలలో రచయితగా వుంటున్నారు.

వీరి నాటకాలు : పరివర్తన, ఈనాడు, ఎన్. జి. వో., విశ్వశాంతి, కప్పులు, తీరపతి, భయం. నాటికలు : ప్రగతి, ఎవరు దొంగ? మొదలైనవి.....